Om Kirkens Organisation i Retning af Selvstyre

Forord til den elektroniske udgave

Dette foredrag av **Andreas Grimelund** (1812-1896) er digitalisert i november 2014 av Nasjonalbiblioteket i Oslo og tilpasset for Projekt Runeberg i juli 2016 av Ralph E. Även OCR-texten kommer från Nasjonalbiblioteket.

Gm Kirkens Orgamjation i Ketnmg af Selvstyre. Horedrag ved Mristiama 9de Ktiftsmsde i OKtbr. 1334 af U. Grimelund, fhv. Biskop, tilligemed Keferat af Msdeis dertil Knvttede HorKandling. Kristiania 1884. I Kommission hos den norske Lutherstiftelse. E. C. Bjornstlld H Co.s Bogtrykkeri.» Kristiania 9de SlWmche sammentraadte Tirsdag Eftermiddag den 28de Oktbr. 1884. Som fsrste Thema var af Stiftskomiteen opstillet Om Kukens Organisation i Retning af Selvstyre. Vistop Grimelund indledede efter Stiftskomiteens Anmodning denne Sag med folgende Foredrag: Forord. Kristelige Forsamling, cerede Brsdre ! Jeg er anmodet om at aabne Diskussionen om „Kirkens Organisation i Retning af Selvstyre" med et Indledningsforedrag. Jeg har troet ikke at burde vige tilbage for denne Anmodning, stjont jeg maa tilstaa, at jeg hverken fattes Lyst eller Grund til at gjsre det. I?g har i mit temmelig lange offentlige Liv oplevet saa meget, at jeg maa sige, jeg ikke er blevet styrket i mit Haab omOft naaeligheden i vort Kirkesamfund af en paa forsvarlige Grundsætninger bygget Kirkeforfatning, og jeg frygter for, at mit Forssg paa at levere Grundtrækkene til en Forfatning vil vise sig skuffende. Men jeg maa Paa den anden Side indrsmme, at den ncervcrrende Tids Vilkaar synes netop at krcrve en fastere ydre Kirkebygning, end vi har for Tiden, om vi stal kunne bevare, hvad vi har modtaget af Gud og hvad vi eie af Guds Huses gode Ting indenfor Murene. Og er dette saa, da bliver det Pligt for enhver sand Ven af vor evangelist-lutherske Landskirke, som har eller tror at have en Sten at boere til Murenes Udbedring, ikke at holde sig tilbage dermed. Hvad jeg kan bidrage til dette Brug er vel ikke stort, ja egentlig kun saadan en Ringning med Klokken til Arbeide; men saaledes beder jeg da ogsaa mine Ord modtagne og betragtede af Forsamlingen.2 Den Opgave, der nu stilles til Stiftsmsdet, er altsaa Besvarelsen af det Spsrgsmaal: Bsr der arbeides paa en Organisation af Kirken i Retning af Selvstyre, og i saa Fald hvorledes? For ikke at overskride de ved Spsrgsmaalet afstukne Grcen er, kan det vcere godt at holde frem for Tanken, at naar der her ncevnes „K ir k e n", faa menes hermed den norske Statskirke, Indbegrebet af famtlige vort Fcedrelands lutherste Menigheder, forsaavidt de danne et, i Sprog og Bekjendelse ens Samfund under samme Overbestyrelse som den noiste Stat. Og naar der saa til Spsrgsmaalet om dette Samfunds Organifation tilfsies „i Retning a f S e l v s t y r e". faa ligger deri, at Opgaven ilke er den, at opkonstruere en Forfatning efter abstrakte kirkeretlige Loeresoet finger, men at overveie, hvorvidt Kirken bor fsge at opnaa den fammeßet, fom allerede under Navn af S e l v f t y r e proklameres at tilkomme ethvert bestaaende Samfund i dette Land, fom har et selvstcendigt Aiemed. I. Tage vi nu Spsrgsmaalet for os med denne Begrænsning, faa fe vi for det Fsrste let, at vi ikke kan blive stallende blot ved de almin delige Krav, Kirken, i fin Egenskab af vor Herres lefu Kristi Troendes Forsamling, har paa at blive saaledes styret, at den kan aabenbare sig i Verden som et aandeligt Legeme, hvis Hoved er Kristus, hvis styrende Aand er Kristi Aand; men vi maa ogsaa tage i Betragtning Kirkens konkrete Aabenbarelsesform som evangelist-lu thersk Kirke og specielt hos os som evangelist lutherst Sta t s kirke. Vi maa gjsre os selv Rede for, hvad det er for Grundsætnin ger, disse Aabenbarelsesformer kroeoer tagne i Betragtning. Som evllngelift-lutherfk betjender vor Landskirle sig til visse bestemt udtalte Grundfcetninger om Magten og Magtens Fordeling, hvilke ikke kan overfees, naar der er Tale om en Organisation af dens Forfatning. Disfe Grundfcetninger findes udtalt i den ausburgfk? Kon feesion, der jo ogsaa er vedtaget som Lov i vor Lovgivning „om Reli gionen og Geistligheden" (cfr. Overskriften over N. L.

2den Bog og 2,1 og hermed fammenholdt Grundl. tz 2). Allerede Konfessionens Art. 7 erklcrrer Kristi rene Evangelium for konstituerende og normativt i Kirlen, og Art. 28 gjsr Anvendelse heraf r Bestemmelfen om den Forstiel og det Forhold, der stal fastholdes, mellem geistlig og verdslig Magt, Kirke magt og Statsmagt (pots?t2B og poteßtaß civilis), „Kirke magt og borgerlig Magt maa ikke blandes fammen" hedder det. „Den politiske Styrelse har med andre Ting at bestille end Evangelium, øvrigheden beskytter ikte Salene, men Legemerne og de legemlige Ting imod haandgribelig Uret og tvinger Mennesket med Svcerdet og legemlige3 Straffe for at holde over borgerlig Retfærdighed og Fred." „Kirkemag ten har sit Mandat om at prcrdike Evangelium og administrere Sakra menterne. Den stal ilte troenge sig ind i en fremmed Bestilling, ilte om vcrlte Verdensriger, (tyste Tekst: ikke anfcrtte og afscrtte Konger), ilke af« skaffe den verdslige øvrigheds Love, ikke ophceve den skyldige Lydighed, ikke scrtte sig imod Domme over borgerlige Forordninger eller Kontrakter ilte foreskrive øvrighederne Love om Statsformen, ligesom Kristus siger (Joh. 18,36): „Mit Rige er ikte af denne Verden" og (Luk. 12,14): «Hvo har fat mig til Dommer eller Deler mellem Eder?" Og St. Paulus siger til Filippenserne (3,20): „Vort Borgerskab er i Him lene" —og i 2det Brev til Korinthierne (t0,4): „Vore Stridsvaaben ere ikke kjodelige, men mcrgtige for Gud til at forstyrre Befæstninger. « „Saaledes skjelne Vore mellem begge Magters Pligter og byder at holde begge i Wre". Den fpecificerende Afvisning ide anfsrte Ord sigter scrrlig til Papisterne og de vapitiste Bistoper. „Dersom Bistoperne hedder det har nogen verdslig Magt, nogen M6Bwg saa har de ilte denne ifolge Evangeliets Mandat, men ifs!ge menneskelig Ret (jui-6 liuinano), sijcrnket af Konger og Keifere. Denne Funktion er imid lertid en anden end Evangeliets Tjeneste." som det kaldes, med guddommelig Ret, (6s 6ivwo) tilkommer Bi stoperne som Bistover, d. e. som dem, hvem Ordets og Sakramenternes Tjeneste er betroet, ingen anden Jurisdiktion end at forlade Synder (ab solvere), samt bedomme Loeren og forkaste den Lcere, som afviger fra Evan gelium, og udelukke Ugudelige, hvis Ugudelighed er vitterlig, fra Kirke samfundet, uden menneskelig Magt, alene med Ordet. Her bor Menig hederne nodvendig og ifslge guddommelig Ret (6s 6ivino) vise dem Lydighed efter Luk. 10,16: „Hoo, der horer Eoer, han horer mig«. Men skulde de lerre eller bestemme noget imod Evangelium, saa har Menigheden Guds Befaling, som forbyder Lydighed (Matth. 7,15)- ..Vogter Eder for de falste Profeter" o. fl. St. „Dersom de har nogen anden Magt eller Jurisdiktion i Henseende til Paatjendelse i visse Sager saasom Mgtestabs- og Tiendesager o. s. v., saa har de denne i Kraft af menmstclig Ret (jurs Knnano); ere „Ordinarierne" efterladne i faadant Embede, faa er Fyrsterne styld.ge at st.fle Ret mellem sine Undersåtter for at der maa beholdes Fred". Angaaende Anordninger om Ceremo nier, hellige Dages Holdelfe og andre Kirtestitte hedder del endvidere at B.stoperne eller Pastorerne kunne trceffe Beftemmelfe derom, for at det stal gaa ordentlig til i Kirlen", og „faadanne Anordninger femmer det sig for Menighederne at overholde for Kjcerligheds og Freds Skyld for at alting maa sie med Orden og uden Forstyrrelse i Menighederne(i Kor. 14,40; Phil. 2,14), dog sallledes, at Samvittighederne ikke be svceres". Ligesom nu Reformationskirken som Helhed 1530 har i denne Artikel fremlagt sine Grundsætninger om Forholdet mellem Kirkemagt og Statsmagt, saaledes har ogsaa Reformationens Fader, Luther, i For ening med de sachsiste Visitatorer, udtalt sig Paa samme Maade i sin „Unterricht, dah geistlich und weltlich Regiment wohl unterschieden werden sollen" af 1536! „Vort Evangelium og Loere driver hoiligen paa, at man vel stal skjelne mellem de to Regimenter, det verdslige og det geist lige, og aldeles ikke blande dem i hinanden, det er: hvor der er Perso ner, som regjerer Raadhuset og Staden, og atter, hvor der er Personer, som besorger Prcedikeembedet og Kirke, stal ingen af Delene gribe eller falde hinanden ind i Embedet, men lade Enhver have sit lagt Paa sin Samvittighed. Ligesom Petrus lerer (1 Petr. 4,15): „Vi stulle ikke vere allotriospiseopi, d. e. ikke befatte os med Opsynet over det fremmede. Ligesom da ogsaa fra Begyndelsen af disse to Embeder er adskilte af Kristo." Paa flere andre Sleder udtaler Luther sig meget skarpt mod saadan Sammenblanding, saasom i hans Udlæggelse af Jo hannes Evangeliums Iste og 2det Kap. og en Prediken paa Iste Ssn dag cher Paaske, men fornemmelig i hans Udleggelfe af den 1 01 ste Salme. 2. Dernest maa der ved Organisationen af en Kirkeforfatning ta ges Hensyn til den anden Side af Kirkens Aabenbarelfesform som Stats kirke. I denne Aabenbarelfesform staar Kirken legemliggjort som den ene af to kontraherende Parter. Som saadan har den baade en Historie, som vil hores, og ferlige Forpligtelser overfor den anden Part, Sta ten, som maa anerkjendes og ikte kan blive uden Indflydelse. At Kir ken har en kontraherende Parts selvftoendige Stilling og Berettigelse, hviler Paa en historist Grund. Kirken er ikke forst bleven til ved sin

Foraindelse med Staten. Den har bestaaet uafhengig af de Stater, med hvilke den er traadt i Forbund som Statskirke; ja Historien ved at for tælle, at den ikke alene har existeret fsr. men endog blomstret under haarde Forfølgelser af Staten. Det er en uhistorist Paastand, at Stats kirken ikke er andet end en Del af det hele Statsliv; fom Kirken har sin selvstendige Tilblivelses Grund, saa har den ogsaa sit selvstendige Aie med og sine tilsvarende Eiendommeligheder, hvilke den beholder som Stats kirke, omendstjondt vel dens ydre Stilling bliver en anden som altid, naar tvende selvftoendige Parter indgaar en Overenskomst med hinanden. Betegnende for dette Forhold er den almindelig kjendte og benyttede Be nevnelse: Stat og Kirke eller Kirke og Stat. At nu disse to selvstendige Storrelser, Stat og Kirke, stjont med5 hel forskjellige Magtmidler, udsve en faa tiltrækkende Magt paa hinan den, al de rcetle hinanden Haanden i det Forbund, som kaldes Stats lirle, har ogsaa sin gode Grund. En Stat kan ikke lcenge hcrnge sam men, endnu mindre fremme sand Folkelykke, bare ved ydre Magt; har Staten ikke en bedre Grund at bygge paa i sine Borgeres moralske Hjertelag, og deri en virksom Talsmand for Faedrelandskjcrrlighed, Hen givenhed og Lydighed, saa er den med al sin ydre Magt en hcrldende Mur, som ikke kan staa sig imod Politikens vekslende Vindstod, og jo hsiere den kneiser, desto vissere vil den begrave Folkelykken i sit Fald. Et demoraliseret Folk er Statens Undergang. Men Staten har ikke Midlerne til at overvinde det onde Dyr i Menneskehjertet, som hedder Synd, og omskabe Sindene eller frembringe den cegte Samfundsaand og Samsundsdyder. Den kan maafke rcesonnere om, hvad ret er, men for svrigt kun befale. For Kirken derimod er disse Midler just ejendomme lige ; det er Guds aabenbarede Ord og hellige Sakramenter, hvis A a n d, naar den overvinder Modstanden i Mennesket og kommer til at bo og regjere i Hjerterne, virkelig har denne Magt, at den omskaber Menneske hjerterne, giver dem Sind og Sands for, hvad der er godt og ret, og er en Samfundsaand. hvis Valgsprog er dette: „3Erer alle, elsker Bro skabet, frygter Gud, cerer Kongen!" Vel er det saa, at langtfra alle bliver besjcelede af denne Aand, som lever og virker i Guds Ord og Sakrament, om de end kjender disse Midler; ikke desto mindre har det sig saa med Gudsordet, at det ikke vender tomt tilbage, hvor det kom mer hen og bliver forkyndt; det har en stjult gjennemsyrende Kraft, som lcegger Baand paa Vildstaben og formilder Folkenes Sceder, saa at det er en historist Kjendsgjernitig, at hvor Kristendom vinder Indgang blandt et Folk, der danner der sig ligefom af sig selv et bedre Statsfundament end Vold og Magt, et moralsk, som bestaar i, at Folket selv faar Sans for Orden, Lov og Ret, og dermed danner det stcrrkeste Bolvcerk mod Toileslosheden. Man behsver ilte at vaere en Hjertekristen for at blive denne Forandring vaer; opmerksomme lagttagere med nogen Domme kraft har lagt Mcrrte til denne tjendelige Folkeforvandling og givet den Bifald, om de endog felv ikte perfonlig har vceret videre berort af Kri stendommen; ja felv opmærksomme Hedninger har uvilkaarlig maattet give de Kristne godt Vidnesbyrd. Er det da vel underligt eller uventet, at tcenksomme og forstandige Statsstyre« har Die for den stcrrke Grundvold for Stat og Folkevel, som Kristendommen lcrgger? Er det underligt, at de udstrcelte Haanden efter ncrr Forbindelse med den kristne Kirke, der alene besidder Midlerne, hvorved Aiemedet fremmes, om det end aldrig fuldt opnaaes i denne Verden?6 Og Kirken, som ikke alene har den Formaning i Guds Ord til sine Lemmer at vcrre al menneskelig Orden underdanig for Herrens Skyld (1 Petr. 2,13; Rom. 13,1—5), og at gjsre Forbsnner, Taksigelser for alle Mennesker, for Konger og for dem, som er sat i hsi Vcrrdighed, for at vi maa leve et roligt og stille Liv i al Gudfrygtighed og LErbarhed (1 Tim. 2.1—2); Kirken, som baade har det Kald at vcere et Salt i Verden, stjont den ikke er af Verden, og som kan vcrre det desbedre, jo bedre den bevarer Jesu Kristi Evangelium i dets fulde Renhed og Fuldstændighed; Kirken, som ikte alene har den Opgave at ophygge sig selv pall Apostlernes og Profeternes Grundvold, men som ogsaa af Herrens egen Mund har modtaget som hans sidste hoitidelige Befaling det Kald „at proedike Evangelium for al Skabningen (Mark. 16,15)", ja at gjore alle Folk til Jesu Difciple ved Daab og Uudervisning og dermed faa Del i Forjættelsen: „Se jeg er med Eder alle Dage indtil Verdens Ende (Matlh. 28.18—20)" : Kir ke n vil paa sin Side ikke kunne vcegre sig ved at modtage Statens fremrakte Haand uden at for spilde en rig Leilighed til at udsve den folkeopdragende Del af sin Opgave. Den evangeliske Kirke, Kirken med Guds rene Ord og Sakrament, kan det saa meget mindre, som den jo har tegnet pa sin Hustavle, hvad Kristnes Forhold og Stik er og stal vcrre i alle Livs stillinger, ogsaa de statsborgerlige, og som den ikke gjor nogen be stemt Statsforfatning til Betingelse for fin Tilslutning, ei heller tiltager sig selv nogen Magt og Myndighed til at foreskrive Staten Love, men meget mere i sin Bekjendelse udtrykkelig erklcerer, at Kirken ikke har Magt tll og ikke stal befatte sig med „at omvcelte

Verdensriger, anscrtte og af scrtte Konger, eller foreskrive øvrigheden Love om Statsformen". Men hvad den vistnok som kontraherende Part baade har Ret til at vente og maa forlange, det er, at Staten heller ikke maa bruge sin Magt til at organisere og give Love paa en saadcm Maade, at Kirken bersves sin Selvstændighed og maa boie sig under en fremmed Styrelse, under hvil ken de kirkelige Virksomheders Fordeling og Overdragelse, eller disses Be sørgelse i det enkelte, ikke ster overensstemmende med Kirkens Ejendomme ligheder, men forer til en Anvendelfe af dens Midler og Gaver efter andenstedsfra hentede Regler og Hensyn. Og der synes heller ilte at kunne vcrre nogen vcegtig Grund for Staten til at vcrre imod dette Krav. Tvertimod. Er det Staten virkelig om at gjore at have Kirken til Med arbeider med at lcrgge en god moralsk Grundvold for Folkelykke, holdes det fast som Grundscetning, at det er Kirken, som besidder de grundlcrg gende Midler hertil, faa maa det ogfcm vcrre Stålen om at gjore, at Kirken ikke lammes ved at voldgives en Forvaltning, som er fremmed for7 dens Natur, eller ved at forlanges til Tjenester, hvortil dens Midler ikke er bestemt. Det er ikke nok, at Kirken er i Besiddelse af Guds rene Ord og Sakrament, ei heller er det nok, at Kirtens offentlige Tem pler og Bsrnestoler ikke revolutionært lukkes, men det er ved Naade« midlernes uhindrede Forvaltning og Brug overensstemmende med Guds Villie og Anordning, at Kirken kan udfolde den folkeopdragende Magt og Virksomhed, fom er den ene Side af dens Kald, og som gjsr den til en såa snstelig og nyttig Bundsforvandt for Staten. Man kan ikke haabe Frugt af Troeet, dersom det maa favne den Pleie, som passer for det. og man maa ikke vente, at Himlens Fugle stulle bygge Rede og istemme fine Sange i dets Grene, naar de bliver kneblede. En anden Sag er det, at Forbund med Staten faar en modifice rende Indflydelfe paa Kirkens ydre Stilling. Den herved fremkomne Statskirkeform har fin Historie, fom ikke maa overspringes, og hvorfra den ikke voldelig maa lssrives. Den evangelist-lutherske Kirke har altid erkjendt Guds styrende Haand i Historien, og den har altid ssgt at drage Nytte af Historiens Lcerdomme. Ogfaa dette er en Eiendommelighed for denne Kirke. Fra fin fsrste Begyndelse af er den kommen til at staa i Forbund og Samarbeide med Staternes Regjeringer. Den kan ikle glemme, at Gud derved klarligen aabnede den en Tilflugt og en Stjerm i Nodens haarde Tider. Uden Tvivl ligger her den fornemste Forkla ringsgrund til, at den lutherske Kirke altid har hceldet til Statskirkefor men, endog ide tyste Fristceder. Dette er vel ikke faaledes at forståa, at Kirken tog imod denne Form uden at prove den paa Guds Ords Provesten; tvertimod mangler der fra selve Reformationstioen ikke paa sterke fra Guds Ord hentede Advarsler, navnlig fra Luther, imod den nærliggende skjebnesvangre Sammenblanding mellem Kirkemagt og Stats magt, man se i Særdeleshed Luthers Udlæggelse af den 101ste Salme. Men man havde, ester de modtagne Beviser Paa Guds reddende Haand ved Fyrsterne, saa at sige ikke Hjertelag til at forlade det Spor, hvori Kirken var kommet ind ved Fyrsternes, soerlig de sachsiste Fyrsters, varme Deltagelse i Reformationens store Sag, og idet man git ud fra den Grundsoetning, at Fyrsterne, i Egenstab af sit Lands Styrere, var fat af Gud til at fore Svcerdet fom Vogtere over faavel den Iste som over den 2den Tavle, faa tog de lutherske Kirkeretslcrrere Fyrsternes Principal i Forsvar som en given Sag, og ssgte kun gjennem Opstilling af forskjellige Systemer at klare og begrunde Kirkens Stilling som Stats kirke. Det er vel ikke her fornsdent noermere at udvikle disfe i Tidens Lob hinanden aflosende Systemer, Epistopalsystem, Konsistorialsystem, Territnrinlsystem, Kollegialsystem —; men saa meget maa dog her8 bringes i Erindring, at ogsaa vor Landskirke, lige siden Reformationens Indfsrelse, har, ligesom de svrige evangelist-lutherske Landskirter, vceret styret i alt, hvad der vedkommer dens ydre Skikkelse og Stilling (jus cirea 82012) af Kongen som 3nramuß Fra dette Toppunkt forgrener de forskjellige Myndigheder sig, der er beskikkede og satte til at udfore den kirkelige Administration. Vel er Kongens Stilling i vort Land modificeret ved Lovgivningsmagtens Fordeling mellem Konge og Storthing, og Bevilgningsmagtens Henlæggelse vcesentlig til det sidste; men Grundlovs § 16 forbeholdt Kongen en vcesentlig Myn dighed i Kirkens Styrelse, nemlig den ydre anordnede, forsaavidt der ttke kroeves Lov. Kroever nu Kirkens Sikkerhed eller Velfcerd Forandringer i Administrationen, eller mangler der en til Kirkens Eiendommeligheder, Gaver, Midler eller Udvikling svarende Organisation, saa fordrer da det statskirkelige Kontraktsforhold, at der herom trceffes Overenskomst med Statsmagtens Overhoved og gjennem dette, om det fornodiges, med den lovgivende Myndighed. Og Guds Ords Krav paa Lydighed imod øv righeden peger famme Vei. Her behoves vel Fiygtlssheds og Krafts Aand, men her behoves ogsaa Kjcerligheds og Sindigheds Aand (2 Tim. 1,7). Guds Ord forbyder de Kristne at trodse sin Ret frem, og Histo rien fraraader det samme. Hvilken Anvendelse har nu disse Grundsætninger paa Spsrgsmaa let om

vor Statskirkes Organisation? Er der nogen ledende Tanke oppe i Nutiden, som kan give Haav om Opnaaeligheden af en Forfatning, bedre svarende til Kirkens Eiendommeligheder end den, vi har for Tiden? Her moder os nu Selvstyrets Tanke, der saa lydelig prokla meres i vor Tid med Krav paa Indfsrelse i alle Statsstyrelsens Forgre ninger enten gjennem direkte Vota eller indirekte gjennem Repræsentativ» ner. Og det er netop denne Forfatningstanke, der er Forudsætningen for den til Stiftsmodet stillede Opgave, naar der spsrges om en Orga nisation af Kirken, og dens Organisation stilles „i Retning af Selv styre". Om denne Forudscetnings almindelige Berettigelse er det her ufornodent at tale. Det er et Faktum, at „Selvstyre" er blevet et Re gjeringsprincip, fom gjor sig gjceldende ved enhver Leilighed. Hvad denne Forsamling vil have at overveie, det er 1) for det Fsrste, om vor Statskirke kan modtage en Organifation i Retning af Selvftyre uden Brud paa finßekjendelse som evangelisk-luthersk, og 2) for det Andet, hvorledes9 denne Organisation isaafald ma a anlce gg e s fo r a t svare til sit Princip, og hvori den bsr beståa og komme til Virksomhed. 1. Hvad nu Spsrgsmaalet angaar, om Selvstyrets Princip, anvendt paa Kirken, gjsr Brud Paa Betjendelsen, da man Svaret uden Tvivl blive, at Selvstyre saa langt fra behsver at komme i Strid enten med Kirkens constssionelle Begreb, eller med den evangelist-lutherske Kirles Betjendelse forsvrigt, at det meget mere som Princip betragtet og ret anvendt, svarer godt til begge Dele. Thi er Kirken, som den Augsburgske Konfessions Art. 7 forklarer, „alle Troendes Forsamling" (oouFrsFatio Lanotorum). væsentlig forskjellig fra verdslige Folkeforsamlinger, fremfor alt forstjellig deri, at den ikke holdes sammen ved menneskelige Love og Skitte, men ved det af Herren stjcenkede Evangeliums Prcrdiken og de hellige Sakramenters Forvaltning rent og ret. faa falder det i Oinene, at til Bevarelse og Udprcegning af disfe Kirkens Ejendommeligheder i dens Styrelfe og Virksomhed er ikte en udenfra taget Bestyrelse naturlig stikket, men dertil udkrceves netop et fra „Forsamlingen" selv udgaaende Styrelsesscet, og det vil jo netop sige: Selvstyre. Og er det endvidere saa. som Konfessionens 28de Artikel erklcerer og forlanger anerkjendt af fine Konfessionsforvandte, at Kirkemagten og Statsmagten 6ool6Biaßtioa og potssta» oivili» »ivs FlacUi vel begge paa Grund af Guds Mandat maa samvittighedsfuldt agtes og crres som ..Guds stsrste Velgjerninger" i Landene, men at de dog ingenlunde maa „sammen blandes", eftersom de virke med ganske forskjellige Midler, saa kan den verdslige Regjeringsmagt eller Dvrighedsmagt ikke engang ansees konfes sionelt berettiget til under almindelige rolige Forholde at blande sig op i Kirkens Slyrelse. Er det endelig saa» som Konfessionen hcrvder, at „Nsglemagten", det vil sige Magten til at drage Omforg for det kirkelige Embede og Overholdelsen af Kirketugt, ikke tilhorer nogen anden end Kirken; er det faa. som iscrr Tillægget til de Schmalkaldiste Artikler bekrcrfter, at „hvor Kirken er, der er altid Ret til at prcrdike Evange« lium, hvorfor det er nsdvendigt, at Kirken beholder Retten til at kalde, udvcrlge og ordinere Kirkens Tjenere, og denne Ret er en fcrrlig (propris) Kirken stjamket Gave (cfr. Paulus i Efes. 4,8-12), som ingm men neskelig Myndighed (2notc.lit2B) kan bersve Kirken," saa folger heraf, at Kirken konfessionelt endog maa besidde Ret til at reklamere denne Gave og felv bestyre den, om den maaste af sceregne ydre Grunde skulde vcere lommen i Hcenderne paa den verdslige Dorighedsmagt. Thi delte er vistnok muligt og ogsaa af den lutherske Kirke forudseet og taget i Forsvar, saasom til Beskyttelse imod Pavens Tyranni, hvorom det heder i det10 ncevnte Tillceg til de Schmalkaldiske Artikler (tz 54): „Fornemmelig stal Konger og Fyrster som Kirkens fornemste Lemmer (prsLoipua yool68iN) drage Omsorg for Kirken og paase (ourars), at Vildfarelser ophceoes og Samvittighederne helbredes (ved at blive ret undervist lcegger den tydske Tekst til), ligesom Gud navnlig formaner Kongerne i den 2den Pfalme (V. 10)." Men dette har da en Midlertidighedens Betydning og er at beragte fom et Proviforium. Netop paa denne Grund og i denne Forstand var det, at Reformationens Fcedre i den Nsdstilstand, hvori Kirken var bragt af Reformationens Modstandere, overgav den kirkrlige Jurisdiktion, der for var i de papistiske Bistopers Hcender, til de evangeliske Fyrster, som felo havde gaaet foran sit Folk i Bekjendelsen til Evangelium, og til hvem de havde stuttet sig med übe« grcrndset Tillid. Det var det historisk tilblevne og med Scedvanens Ret allerede faktisk bestaaende, de i Noden tog imod og ssgte at freste paa Guds Ords Grund. Men at dette dog ikke var tcenkt som det i Kirken normale, skinner tydeligt igjennem den. paa Grund af det keiferlige Dekret fra Speier (1544), efter Kurfyrsten af Sachsens Forlangende udarbeidede ‚Reformationsformel" af 1545, udarbejdet af Luther, Bugenhagen, Crenziger. Georg Maior og Melanchihon. Det heder deri, at „omendstjont det er vanskeligt paa samme Tid at bellcrde Kirkeregimentet og de verdslige Rigers Styrelse, saa vil dog en Biskop, der frygter

Gud, kunne rettelig dele begge Embeders Omsorger, ligesom da ogsaa David, Ezechias, Konstantinus, Theodosius og nu mang? Fyrster, skjont optagne af politiske Sager, dog imidlertid fore Inspektionen ogsaa over Kirterne, og nogenlunde bestyre deres Sager (Wrn6n inwrsa st 6eel<3Biaß inßpioinut 6t saruur NLgotia ru6(iiooritsr Fubsruant)." Allerede de Udtryk, hvormed Forsvaret fores, den ncesten undftyldende Tone, fom gaur igjennem det, vidner om, at Reformatorerne ingenlunde havde glemt eller fornegtet Konfessionens skarpe Skjelnen mellem geistlig og verdslig Magt og Styrelse. Den samme Forstjel mellem Overholdelsen af «udvortes cerbar Tugt" (sxisrrl» Kou6Bw 6iß«plina), der tilkommer .den Magt, der forer Sverdet," og den kirkelige Jurisdiktion, som „ikke drceber med legemlige Vaaben, men straffer med Guds Ord," bliver udtrykkeligt fremhcevet i famme Reformationsformel som en „guddommelig Befaling." Til Fuldbyrdelfe af denne Befaling lrrever famme Dokument et »torum det vil sige Oprettelsen as Konsistorier, som ogsaa allerede fra 1539 havdes i Sachsen. Men at den hele Ordning endda maa betragtes fom provisorisk bliver end tydeligere deraf, at Sammenkaldelse af Synoder til Fremme af den endelige Ordning udtrykkelig i Reformationssormelen erklcrres for nodvendig. Synoderne11 udeblev imidlertid, man lod sig nsie med et Eftiskoftalsystem underststtet af Konsistorier. I Konsistorierne sad et Antal af Landsfyrsten opncevnte Jurister og Theologer, som afgjorde de vigtigste kirkelige Spsrgsmaal, baade judicielle og administrative, man havde vel ogsaa paa nogle Steder Presbyterier i Menighederne, som styrede disse, men nogen organisk Sammenhoeng opnaaede man ikke. Der lod mange Klager over det Utilfredsstillende i dette Kirkeregimente, Fordring paa en med Kirkens Begreb og Bekjendelse stemmende Forfatning gjenlsd fra alle Kanter, det ene Forslag afloste det andet uden Virkning, nogen Forfatning, som et Udtryk for Kirkens Selvstoendighed, og som lader Kirkestemmen hvorved her stal forftaaes den Stemme, hvori Kirkens bekjendelsestroe Lemmer udtaler sig komme til sin Ret, staar fremdeles uopnaaet. Kan dette opnaaes ved „Selvstyre", saa bsr det modtages med aabne Arme, ikke mindst fra den konfessionel-lutherste Side. 2. Jeg siger med Flid: „modtages". Thi Selvstyret er nu blevet saa hoit anseet og proklameret Princip for alle Samsund med nogen selvstændig Betydning, at det ilte bsr betvivles, at Statsstyrelsen ogsaa er villig til at Proklamere samme Princip for Kirkesamfundet. Det stulde da vcrre, om Kirten ikke fandt hos Statsstyrelsen Anerkjendelse som selvstændigt Samfund med eiendommelige Midler og Aiemed, hvilket dog ille kan antages, da Grundloven har bestemt, at „den evangelist lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion, (Grundlovens tz 2). Thi hermed er Tanken om en ny Religionsform udtrykkelig forkastet; hermed har Staten udtrykkelig erklceret sig for den evangelist-lutherske Kirkes Bundsforvandt og Blstytter, ellcr, forat tale med Melanchthon, for samme Kirkes „Herberge" l>Bpitinui yoolssiN), saadan haandhcrvet, som den har fremstillet sig selv i sine symbolske Boger og navnlig i den Augsburgste Konfession. Idet vi altsaa tsr antage vor Kirkes Berettigelse til Selvstyre, i Lighed med andre selvstendige Samfund inden Statens Omraade, for selvfslgelig, vil det vcrre at undersoge, hvem Udsvelsen af denne Ret tilkommer, i hvilken Udstrcrkning den herpaa byggede Styrelfe bor omfatte Kirkens Anliggender, og hvorledes den ifslge Sagernes Beskaffenhed maa blive at inddele. Der bliver altsaa for det fsrste Spsrgsmaal om, hvem det tilkommer at ud sve Retten til Selvstyre. Det er forhen bemcrrket, at kirkeligt Selvstyre udkrcrver et fra Kirken felv som de „Troendes Forsamling" udgaaende Styrelsesscrt, eller, hnad der er det samme, en S'yrelse, som har sit Mandat fra den Stemme, hvori Kirkens bekjendelsestroe Lemmer udtaler sig, d. e. fra Kirkestemmen. At denne da ogsaa maa tilkomme Udsvelsen af den samme Ret, naar Tiden dertil er kummen, er velselvfølgeligt. Men dette gjcelder dog, vel at mcrrke, den virkelige Kirkestemme, ikke en fingeret. Hvor den man soges, vil lcenger? hen blive ncrrmere udviklet. Her maa det bero med at fastslaa den Grund sætning, at paa den ene Side maa ingen udelukkes, i hvem Kirkens Stemme virkelig har et Organ, det vcrre Lceg eller Lcerd; paa den anden Side kan dog heller ikke alle de medregnes, der bo indenfor Landets geografiske Grcendser og Statsomraade. Det andet Sporgsmaal er, i hvilken Udstrækning den paa Selvstyrets Grundsætning byggede Styrelse bor omfatte Kirkens Anliggender. Thi denne har vistnok sin Begrcendsning i det Forhold, hvori Kirken staar til Staten; dens Begrcendsning vil navnlig i Særdeleshed vise sig, naar der opstaar Sporgsmaal om Fore tagender, hvortil der krceves Udtcellingcr, som ilte kan afholdes af Kirkens anerkjendte egne Midler og Indtcrgter, men krcever Bevilgninger enten af Stat eller Kommune, de vcrre nu lovbestemte eller übestemte. Al Bevilg ningsret er nemlig ved Lov henlagt i Staten til Storthinget, i Kommu» nerne, de storre og de mindre, til vedkommende Kommunebestyrelfer, til hvem isaafald

Kirkestyrelsen vil have at henvende sig. En anden Be grcendsning opstaar af Trangen til nye Love eller Forandringer i de bestaaende, som paa Grund af Statskirkeforholdet ikke kan faaes uden Samtykke af den lovgivende Statsmagt. Udenfor denne Bcgrcendsning ligger der dog en vid Mark af Kirkens indre Anliggender og administrative Foranstaltninger, ikke blot saadcmne, hvis Skueplads er Stedsmenigheden eller som skulle fremme den kirkelige Virksomhed i Stedsmenigheden, men ogscm saadcmne, som angaar det hele Landstirkesamfund, og ikke blot den daglige Forvaltning, som disse Anliggender udkrceue, men ogsaa videre rcekkende Sporgsmaal og Foranstaltninger vedrorende Kirkens Stilling og Gjerning, I alle saadanne rent kirkelige Sporgsmaal krcever Selvstyrets Princip, at Kirkestemmen bliver raadende. Men af Sagernes forskjellige Rcelkevidde og Skuepladse folger for det tredie, da Kirtens Stemme ikke l fin Helhed kan komme tilorde paa ethvert Trin af Forvaltningen, at der med praktifk Nodvendighed maa ske en Fordeling af Styrelsen mellem flere Kollegier eller Forsamlinger, til hvilke de Stemmeberettigede ved Valg overdrager Myndigheden til at handle paa sine Vegne. Og sees hen til de allerede ncrvnte Grene, hvori Kirkesagerne fordele sig, synes det naturligt, at Forfatningen bliver treleddet, nemlig- et Menighedsraad i hver Stedsmenighed, som danner Underlaget for hele Bygningen, en almindelig Synode eller Kirkemode, fom trceder sammen i lcrngere Mellemrum, og et fast Forvaltningsraad eller Kirkeraad, som bestyrer hele Kirkens Anliggender i Mellemrummene. Det er Kollegialsystemets Fortjeneste, at det har hcevdet Kirkens Rettil at overdrage sin Myndighed til et Udvalg af sine Lemmer. Kollegial systemet er intet nyt. Det er en gammel Tanke indenfor den lutherske Kirke, at Kirken som et frit og af kristeligt ligeberettigede Medlemmer bestaaende Selskab (»ooistHF st libsra), kun sammenkædet ved fcelles Bekjendelse, har Ret til at ordne og varetage sine egne Sager, forsaavidt deres ydre Styrelse angaar (iirsotionis 6Lol6BiaßtioN extsrua), og ifolge heraf ogsaa Ret til at overdrage denne til nogle af sine Lemmer, da de ere hinandens Kollegiater, medens Retten over Samvittighederne oonßoi6utiN st lidtzrtatis olrrißtiauN) alene til horer Guds Ord, at altsaa Kirken ifolge sin Natur er i Besiddelse af kollegiale Rettigheder betjendte Kirkesymboliker og Kantsler ved Tiibingens Universitet, Christoph Mathceus Pfaff i Begyndelsen af forrige Aarhundrede, der opstillede Kollegialsystemets Grundscetninger i et scerstilt Skrift (6s gelfesretten og Paavist, hvorledes Konfessionens Grundscetninger kan fyldestgjsres ved et saadant System. Anvendelsen af den ovencmforte Tredeling vilde nu fore til enKirke forfatningsbygning paa, saa at sige, 3 Stokvcerk. Vi vil overstue den fra sverst til nederst. Dens Toppunkt danner Synoden eller Kirke modet. Uden at ville foregribe Stiftsmsdets Diskussioner stal jeg dog bemcerke, at hermed tcenker jeMpaa stsrre Forsamlinger, i hvilke Kirke stemmen, ved Overdragelse af sin Ret til sine ypperste Talsmcend fra alle Landets Egne kunde komme tilorde og faa Indflydelse paa Kirkens Anliggender i stsrst mulig Udstrækning. Saadanne Forsamlinger vilde da have at overveie og afstemme om alle de Sporgsmaal, som maatte blive dem forelagt af Kongen, saasom, forat ncevne nogle af de vigtigste, Sporgsmaal om Autorisation af Bibeludgaver og Udgaver af Kirkens symbolske Boger, Undervisningsbøger i den kristelige Bornelcerdom, Utur» giste Sager, Kirkesalmeboger, vistnok summarisk; fremdeles at udtale sig om Lovgivningsfvsrgsmaal vedrsrende Kirkens Virksomhed, Lcere eller økonomi, hvorom Kirkens Stemme bsr hores og dens Samtykke erhver ves, for at Kirken ikke stal blive noget paanodt, fom den, tro imod sin Bekjendelse, ikke kan tilstede; endelig at indgaa til Kongen med andre Udtalelser, Forestillinger eller Anster, hvorom Forsamlingen kan blive forenet. En saadan Kirkeforsamling vilde, hvad Forretningskreds angaar, komme til at svare til Sveriges Kyrt om ot e, og der kan vel ingen Tvivl vcere om, at Overensstemmelse med Broderlandet bande vilde vcere anbefalende for Indfsrelsen af en lignende Forfatning i vor Statskirke, og at den vilde vcere styrkende for begge Parter i Fremtiden. Antagelig14 vilde ogsaa Afholdelsen af et saadant Kirlemsde med 4 Aars Mellemrum, altsaa ligefom i Sverige hvert ste Aar, vcere tilstrækkelig for Behand lingen af kirkelige Sporgsmaal af storre Rcekkevide, der ikke forekommer eller trceve Afgjsrelse hvert Aar. Tet bliver nu Stiftsmodets Opgave at overveie, om en saadan Ordning er tilfredsstillende. Den har sin for nemste Styrke i at danne en Modvcrgt mod nedbrydende Kræfter; og visselig er Opgaven for det evangelist-lutherske Kirkefolk nu forst og fremst den at bevare, hvad vi har i Behold af Kirkearven fra fromme Fcedre. altsaa mere konserverende end nybyggende. Gud give dertil Lykke ! Vanskeligere kan det forudsees, at Gjennemfsrelsen af Selvstyrets Princip vilde blive anvendt paa den faste Administration af Kirkens An« liggender. som trceoes hver Dag. Tet er i denne Gren af Styrelsen, at Kirkens verdsliggjorende Indforlivelse i

Staten er blevet saa fuldstændig, Sammenblandingen mellem Kirkemagt og Statsmagt saa gjennemfort, at det ikkun er Stalsstyrelsens Hensynsfuldhed at tilskrive, naar den ssger Neilednmg hos Kirkest,mmen og lader den komme tilorde. Det er et Kirkrdcsiartcment, ganske i samme Stilling og med samme Ordning, For pligtelse og Ansvar som de ovrige Regjeringsdepartementer, i hvis Hcen der den ordincrre kirkelige Samsunds'orvaltning statsretligt erlagt. Men et Regjeringsdepartement, som har sit Mandat ikke fra Kirken, men fra Statsmagten og kun er denne ansvarlig, »er et fremmed Lem paa Kirke legemet og kan, om det end er nok saa heldigt administreret, ikke danne noget bestemt Medium for det kirkelige Behov; det trykkes allerede saa at sige fra Fodselen af af Mangelen paa kirkelig Autoritet, maa derfor gribe til tvivlsomme Udveie for at komme efter, hvad der rsrer sig i Kirken (saasom Menighedsmoder, Kommuneerklceringer o. desl.), men kan dog ilte frlgjore sig fra Indflydelsen af manglende saglig Kompetentse og maa, som Erfaring lcerer, lade de vigtigste Sporgsmaal ligge uafgjort. Et kirkeligt Selvstyre lrceuer en anderledes kompetent fast kirkelig Forvaltning med Msvring og Mandat fra feloe Kirkestemmen, et Raad, fom kan danne det naturligt formidlende Mellemled mellem Kirkestemmen og Kir kens Overbestyrelse og vcere Melleminstantsen mellem de enkelte Steds» menighed<r, hvoraf Statskirken er sammensat, paa den ene Slde og paa den anden Side saaoel de fra disse udgaaende Synoder eller Kirkemoder, som ogsaa Statens Overhoved, under hvis Skjerm Kirken har fundet «Herberge". Denne Stilling krcrver et Kollegium, som vel bedst frem kommer ved Udvalg af Synoden eller Kirkimodet, og hvis Tjenestetid fal der sammen med Mllemiiden mellem hvert Synodemode, men som det maa staa til Synoden at forny eller forlcenge. Det tan maaste vcere15 vanskeligt, naar et Kirkedepartement skal beholdes i Statsregjeringen, at udsondre de Grene af Forvaltningen, som maatte tilfalde et saadant rent kirkeligt Forvaltningsraad; men det synes baade historisk berettiget og ved Reformationsformelen anvist at soge Veiledning herom i Reformations tidens Konsistorier, med Undtagelse af disses Sammensætning. Reforma tionstidens Konsistorier var den ordentlige øvrighed, som baade havde den stadige Forvaltning af Kirkens Sager og dannede Domstole i Mgte siabs- og Kirtetugtssager. Denne sidste Side af deres Virksomhed tan vel nu forbigaas. Derimod kan det til Oplysning om. hvad den evan gelist-lulheiske Kirke har villet forbeholde scerlig kirkelig Forvaltning, vcere veiledende at mcerke os deres administrative Virksomhedskreds. Til denne Horte, i Forening med de evangeliske Bifloder eller Superintenden ter, Opsyn over Lceren og Liturgien, Opsyn med de Geistliges Embeds fsrelse og Livsvande!, Anordning af Geistliges Ordination og Indscettelse i Embedet, Prsvelse af Embedsansogeres Kvalifikationer, den sneiste Led ning af Forvaltningen as Kirkens Formue, senere ogsaa Meddelelse af visse Kirkelivet vedrvrende Dispensationer, saasom Bevilgning af Hjemme daab, Hjemmevielse, MgtestabSafstutninger i Kirteaarets lukkede Tider, Dispensation fra den lovbestemte Konfirmationsalder Foie vi her til Overopsynet med Udfsrelsen af Synodernes eller Kirkemodernes af Kongen bifaldte Bestutninger, Forberedelfen af Sager, som stulle forelig ges Synoden til Behandling. Behandling af indkommende Forestillinger fra Menighederne eller Presterne, Overopsynet med den kristelige Stole, Modtagelsen af Visitatsindberetninger. hvortil disse maatte give Anledning, saa har vi ncevnt den Forrelningskreds, hvor det Arbeide formentlig maatte soges, der vilde blive at henlcrgge til Forvaltning s randet. Men hermed er Kirkeforfatningens Organisation endnu ilke afsluttet, naar denne skal bygges paa Selvstyre; endnu mangler, om vi saa maa udtrykke os, Underbygningen. Denne maa lcegges i Stedsmenighrderne, Sognemenighederne. Det er her det for Kirken ejendommelige k'ikedan nende Element har sit Arnested; det er her. Ordets og Sakramenternes Husholdning har sin forste Forvaltning, hvor Ordets og Sakramenternes Embrder virker umiddelbarest gjennem fine Tjenere; det er ogsaa her den Statsstyrelsen moralsk understsitende, solteopdragende Virksomhed har sit Centrum, som begrunder Skolens Trang, seet fra borgerligt Syns punkt, til at staa l Forbindelse med Kirten og virte sammen med Kirken paa den opvotsende Slcrgt. Er der nogen Provins af Landsluten, hvori *) Man se A. E. Richter, Lehrbuch des Kirchenrechts, § 153.16 dens ejendommelige fra Staten og Kommunen forskjellige Karakter aller klarest udftreeger sig, og hvor derfor et til denne Forskellighed svarende Styrelsesscet allermest behoves, saa er det Stedsmenigheden. Kommune bestyrelserne udfylder ikke dette Behov; hverken er det Kirkens Stemme, de skylder sin Tilblivelse, ei heller voelges de med Hensyn paa Menighe dernes kirkelige Trang og Tarv, de har intet Mandat fra Kirken; Kom mune og Menighed kan med sit ydre Omraade vcere begramsede af de samme geografiske Gramser, de er alligevel ligesaa heterogene, ligesaa ka rakteristisk forskelligartede som

Stat og Kirke. Lad Kommunebestyrelsen, som den lovlige Forvalter over den statbare Formues Bidrag til Sam fundets Fornodenheder, indenfor disfe Gramser beholde Bevilgningsretten og raade over økonomien; men paatager den sig Forvaltningen af Me nighedens rent kirkelige Anliggender, saa „tramger den sig ind paa en fremmed Bestillings" Omraade; eller soges dens Raad eller Hjcelp i saa danne Anliggender, saa er det en Nodbjcelp, som ikke undlader at aaben bare sin Brsstfceldighed og give Indtryk af, at det bestemmende derved vcesentlig er udenfra hentede Grunde og udad pegende Hensyn. Kommune bestyrelsen kan ifolge sin Natur ikke vcere og bliver aldrig nogen fyldest gørende Erstatning for et virkelig Menigheds-Selvstyre. Hertil behsves et paa en anden Ret, end Statsmagten, byggende og handlende Me nigbedsraad. Man kan tilfoie (med Richter om de forskjellige sy nodale Trin) - „Ved en saadan trinvis opadstigende Tjeneste bliver lige som Summen af kirkelig Erfaring, der samler sig paa det lavere Trin, tilfort det hsiere". Det er derfor ogfaa med Rette, at Kirkens Urstemme overdroger sin Ret til Stedfortrædere paa de hoiere Trin af Styrelsen ved Valg i Stedsmenigheden, hvor den dannes og hvor den man soges. Allerede paa Styrelsens forste og umiddelbareste Reprcesenta tionstrin: Menighed s r a a d e t, begynder de kirkelige Erfaringers Indsamling. Tet bliver Menighedsraadets scerlige Opgave at gjore sig fortrolig med Befolkningens aandelige Trang, da det stal understotte Or dets Embede med at fremme Gudsfrygt og Scedelighed ved Hjaelp af de til Raadets Tjeneste staaende Midler, og disse kan maaske bedst ncevnes med Fællesbetegnelsen- Indre Mission. Her er allerede en rig Mark for Indsamling af kirkelige Erfaringer. Menighedsraadet vil ventelig ogsaa, naar Kirkeembedet i Menigheden stal bescettes, have at udtale sig for eller imod de Ansogere, som Kirkens faste Forvaltningslad i et nor mere bestemt Antal foreslaar Raadet. Tog, jeg stal ikke ovholde mig ved nogen detaljeret Opregning af, hvad et saadant Menighedsraad vilde saa at besorge. Dette er allerede oftere udviklet af Andre, ogsaa i vort Land. Jeg maa desuden tilstaa,17 at ihvorvel jeg erkjender, at en Kirkeforfatning for at vcrre stcrrk behsver et Grundlag i Menighederne, faasom et Presbyterium eller et Menig hedsråd, hvorved Menigheden bliver sig sin kirkelige Egenskab og Stilling tilfulde bevidst, og at dettes Dannelse vel er det fsrste Arbeide paa Kirke forfatningens Opfsrelse efter den Regel, at man maa begynde med Byg ningens Grundvold, saa maa jeg dog vcere af den Formening, at dette Grundlag, som jo stal lcrgges ikke i enkelte, men i samtlige Landskirkers Menigheder, kroever for at konstrueres saaledes. at det bliver almindelig brugbart, at det loegges med det Kjendstab til Menighederne, som kun kan ventes af Repræsentanter fra de forskjellige Egne i Landet. Efter min Mening bsr man forelsbig blive ftaaende ved Tanken om en g rund lceg gende Kirkeforsamling, hvis Opgave det da maatte blive videre at udarbeide Love for en Kirkeforfatning i Retning af Selvstyre i fuldt Sammenhceng. Zsaavel for Stedsmenighederne som for det hele Kirkesam fund. Er man nemlig enig om, at vor Kirke tiltrænger en Forfatning med flere Led, der griber ind i hinanden, vil det neppe vcrre gavnligt at arbeide paa Indfsrelse af blot en enkelt Instans. Kan en almindelig Kirkeforsamling ikke opnaaes, saa skulde jeg rande til heller at andrage om Opncrvnelse af en kongelig Kommission til at udfsre hint forbere dende Arbeide. Hvad imidlertid allerede paa Forhaand bsr ssges klargjort, det er, hvilke Egenskaber der ifslge evangelist-luthersk Kirkebegreb bsr Mes som Betingelse for Udsvelsen af kirkelig Stemmeret, hvad der altsaa stal ansees for Kjendetegn paa Kristendommen, saasom dette allerede er en Forudsætning for Berettigelsen til at danne en grundlceggende Kirkefor samling. I sin Aabenbarelsesform som udvortes Kirkesamfund og endmere som Statskirke omfatter Kirken ikke blot Kvinder og Born, hvilke bande 'folge gammel Kristenret og ifslge den i Staten bestaaende Lov ikke har Adgang til Udsvelsen af offentlig Stemmeret, men den omfatter ogsaa en Skare af Mcrnd. som ikke kan henregnes til den „Forsamling af Troende," der efter vor Kirkes Lcrrebekjendelse udgjsr den „kristelige Kirke." Thi vel er Kirken der, hvor „Evangelium bliver prcrdiket rent og de hellige Sakramenter rettelig administreres" i Overensstemmelse med Evan gelium (Augsb. Konf. Art. 7), og naar Ordets Embede saaledes er i Virksomhed i vore Stedsmenigheder, saa er altsaa den hellige kristelige Kirke ogsaa der. Men deraf fslger dog ikke, at alle de Indbyggere indenfor en Sognemenigheds Gramdser, som ikke udtrykkelig er udtraadt af Statskirken eller tilhorer noget Dissentersamfund, derfor tilhsrer Kirken. M at de allesammen repræsentere Kirkens Stemme. Kirken er ingen blot Negation ligeoverfor alle andre Religionssamfund- tvertimod er den en18 Forsamling af Troende med en Paa Guds aabenbarede Ord og Evange lium grundet og til dette ftsttet positiv Bekjendelse, i hvillen den lader sin Stemme hsre, og i Bekjendelsens Fellesstab erkjender den det ydre Tegn paa sine Troesforvandte. Det er altsaa ikke nok til Besiddelse af kirkelig

Stemmeret engang at vere optaget og indskrevet blandt den evangelist-lutherske Kirkes Troesforvandte, uden igjen at vere udstrevet; dertil udkreves endnu vedvarende at holde fast ved Guds Ords og Sakramenternes Husholdning i denne Kirke med Tilslutning til dens Bekjendelse. Derimod har borgerlig Stilling eller Formuesforfatning intet at gjsre med kirkelig Stemmeret. Ogsaa Betingelserne for Udsvelsen af kirkelig Stemmeret maa da blive de sammel Brug af Kirkens Naademidler og Erklering om at dele Kirkens be tjen del se. Hver Mand i moden Alder, som har disse Betingelser, er dermed berettiget til at have Stemme i Kirkens Anliggender. Fuld Sikkerhed for hjerteligt Livssamfund med de „Troendes Forsamling" giver dette Kjendetegn naturligvis ikke, dette kan intet ydre Merke gjore; men sikkert er det, at dets Fornegtelse og Mangel er uforenelig med Sam fundsstemmen i den Kirke, som selv berer det samme Kjendetegn, og kan da umulig vcere et korrekt Udtryk for denne Stemme. Man vilde anse det for urimeligt og selvmodsigende i ethvert andet Samfund eller Samlag, om sammes Ledning blev lagt i Hcenderne paa Personer, der selv enten ilte kjendte eller ikke vedkjendte sig Samfundets Grundregler. En serskilt Klasse af Stemmeberettigede i Kirtefager danner Lerer. embedets eller det kirkelige Embedes Forvaltere: Biskoper, Prester og theologisse Universitetslærere. Foruden det almindelige Kjendetegn, som forhen er ncevnt, har disse Mend ogsaa den scerlige Anbefaling, som er Folge af den overordentlige Vegt, den evangelist-lutherske Kirke altid har lagt Paa Guds aabenbarede Ord og Sakramenter (som konstituerende for Kirkebegrebet og normativt for a l kirkelig Lovgivning og Virksomhed). „For den egentlige kirkelige Lovgivning er det en ved Historien helliget, i den Augsburgste Konfessions Princip begrundet almindelig Regel, at den stal ststte sig paa Bistand og Raad af Lererembedets Lemmer (Richter)." Sveriges Kirkemode stal derfor ogsaa beståa af Landets samtlige Bi stoper, p2Btor primariuB i Stockholm, fire af Universiteternes theologiste Professorer, to fra hvert Universitet, en valgt Prest fra hvert Stift og 1 fra Stockholms Stad, samt 30 af Legmend Ombud. Ifslge vagte samme Regel vil man i en saadan Forsamling vel ogsaa nodig savne Lereren i Kirkeret eller Lereren i Pastoralteologi ved det praktist-theologiste Seminarium. At de Stemmeberettigede ikke umiddelbart lunne deltage i Kirkesagernes19 Bestyrelse, men at de man lade sig repræsentere ved valgte Talsmand, til hvem de hade Tillid, og til hvem de lunne overdrage sin Stemme samt at disse Talsmcrnd vcrlges af og iblandt den Klasse af Stemme berettigede, til hvillen de hsre, er en naturlig Ordenslov. ligesom det ogsaa er vel kjendt fra det i Staten indfsrte repræsentative System Hvorledes og i hvillen Rumudstrcekning Valget burde foregaa, om direkte eller indirekte, med eller uden Elektorer til Mellemmand, i storre eller mindre Kredse og med hvor stort Antal for hver Kreds bsr vel blive Gjenstand for Overveielse og Beslutning af den grundlagende Kirkefor fatning, hvorom fsr er talt. Om denne felv bsr fremgaa af direkte Valg eller maaste rettest i Betragtning af Landets Udstrækning ved valgte Elektorer, samt om med hvor stort Antal, maatte derimod bestemmes ved kongelig Resolution i Henhold til Grundlovens § 16. Men gjentagende maa det alcentueres, at Kirkestemmen, hvis Kaldelse behsves for at udruste enhver Forsamling, ethvert Kollegium, til med gyldigt Mandat at handle paa den evangelist-lutherske Landskirkes Vegne - denne Stemme er alene at soge : deres Totalitet, der vedkjende fig Kirkens scerlige Bekjendelse og bruge Kirkens Naademidler. Heri kan intet staaes af, faasandt man ilke vil organisere en fremmed Magt i Kirkens Styrelfe, en Magt fremmed fra Kirkens Aand. og fra Grunden af indbringe et nedbrydende Element 'de kirkelige Kollegier. De forskjellige Anskuelser om Enkeltheder vil all'gevel ikke mangle og den til Sagernes indgaaende Granstning fornsdne Opposition ilte udeblive; men Grundanskuelsen maa vcere den samme hos alle der stulle vcrre Organ for den samme Bekjendelse, og Enighed 'at agte K.rken - jeg tsr ikke forlange: bcere den paa sit Zjer _ om Gud storste Velsignelse blandt Folkene og haandhceve dens Selv w d.ghcd maa ikke forsvinde af dens Styrelfe, derfom den stal kunne Mde sig fr, fra den Sammenblanding mellem verdslig og kirkelia Maat °m en Augsburgske Konfession, - ogsaaa vor Lovg vnwgs S "-, fan eftertrykkelig advarer imod. " ' telie ,°r H storien og dens Lcerdomme. Ncere vi endnu deu samme Ag- Ms, erkende vi med vor Kirkes fromme Fcedre Guds styrende Haand i o'st°nens Gang, forståa vi endvidere at vurdere den St te f al v73 '"keopdragende Kald, og an" vi derfor hvad vel Kirkens Herre kan mene med at tillade den allerede Kirk7 7Stt" "" koligheder, bestaaende Forbindelse mellem p Vndwelie alt 7, '"e vcere vor Hensigt med Kravet Nr ens °l arbeide pa° eller virke til Stats- Ovwsmng, .eget mere er i saa Maade Hensigten den, i Erkjende e20 af Selvstyrets fremtrængende Tanke, at foge Statslirkeforholdet ordnet saaledes, fom det stemmer med Tidens fremadskridende Opfatning om pligt mæssig

Haandhcevelse af Frihed og Retligheder inden Samfundet, over givende forresten Spsrgsmaalet om Statskirkens Varighed i Guds sty rende Haand fremdeles. Der bliver da kun endnu et Spsrgsmaal tilbage, nemlig hvorledes den udvortes Grcendselinie maa drages mellem kirkeligt Selvstyre og Statens eller dens Over hoveds Rettigheder. Disse Rettigheder ere dels grundlovbestemte Majestcetsrettigheder, dels de Kongen ved celdre Kirkelove forbeholdte (Wi-a i-686i-v5tH). De ved Grundloven bestemte Majestcetsrettigheder fin des famlede i tz 16: „Kongen anordner al offentlig Kirke- og Guds tjeneste, alle Moder og Forsamlinger om Religionsfager, og Paafer, at Religionens offentlige Lcerere folge de dem foreskrivne Normer." Denne tz hornger nsie fammen med Grundlovens §2: „Den evangelist-lutherste Religion forbliver Statens offentlige Religion." Saalcenge denne tz ikke borttages eller forandres, kan heller ikke tz 16 vachntlig forandres, medens Indfsrelfen af en rent kirkelig Forfatning vistnok forer til Forandring i Formen for det for Tiden Beftaaende. At denne tz allerde faar Anven delse Pan Forfatningsorganiflltionens forberedende Behandling, og at denne ikke kan ivcrrkscettes uden Kongens Samtykke, er ufornsdent videre at ud vikle Af de svrige Rettigheder er vel Udncevnelfen og Bestilkelfen af geistlige Embedsmand og de hoiere Geistliges Afstedigelfe uden foregaaende Dom de vigtigste. Disfe Rettigheder, der ifolge Grundlovens Hs 21 og 22 nu er Kongen forbeholdt, var tidligere, forsaavidt Anfcrttelfe af Prester angaar, forbeholdt dem, der havde Patronatsret, uden at denne Ret grun dede fig paa kirkelig Adkomst. Deres Overgang til Kongen, som ikke ud over dem uden forst at have hort sit R°ad, er en Befkyttelfe mad V:l --- kaarlighed og Partiskhed, ligefom den er en virkfom Betryggelse mod Uensartethed i Reqlerne for Befordring. Man siulde neppe finde nogen anden Forandrinq heri tilrådelig end en Flytning af Udnævnelsens For beredelfe fra Statsraadet til et kirkevalgt Forfatningsraad. Forovngt er det endnu kun at tilfsie. at alle Andragender til Kongen lfolge Grund lovens tz 15 „stulle „forst indleveres til den Norsie Regjering og for fynes med famme Betænkning, forinden de afgjores." Efter hvad jeg faaledes har fogt at udvikle bliver Refultatet dette, at jeg tillader mig at henstille til Stiftsmodet at vedtage folgende SaNer. 1. Kirkens Organifation i Retning af Selvstyre fsges opnaaet ved en faadan Ordning, at Kirkens Stemme reprcefenteres af: 1. et i hver Sognemeninghed ved Valg af Urstemmen dannet M en l g- hedsr a a d,2. et hvert ste Aar sammentrcedende af og iblandt Kirkens Stemme- berettigede udvalgt Kirlemsde, 3. et af Kirkemodet opncevnt fast Forvaltningsraad (Kirle- raad). 2. Betingelferne for Stemmeret i den evangelist-lutherske Kirke er Brug af Kirkens Naademidler og Grtlcering om at vedkjende fig den ufor andrede Augsburgfle Konfession. 3. Til Sagens Fremme indgaar Stiftsmsdet gjennem den Norste Regjering med underdanigst Andragende til Hs. Maj. Kongen om Sam menkaldelse af en konstituerende Kirkeforfamling med det Hverv at udar beide Udkast til en faadan Forfatning og forelcegge famme Kongen til Overveielse. Denne Kirkeforfamling antages at burde ståa af Landets 6 Bisioper, 2 af Universitetets theologistezProfesforer, Lcereren i Kirkeret ved det praltist-theologiste Seminarium, samt 12 af og iblandt Landets evangelist-lutherste Prester og 24 af og iblandt det kirkelig stemmeberet tigede Lcrgfolk valgte Medlemmer. Af Prester mode fra hvert Stift 2, hvis Valg ledes af Stiftets Biskop, af Lcrgfolk fra hvert Stift 4, der udvælges af Elektorer, fom i den Hensigt trcede fammen i Stiftsstaden, ligeledes under Biskopens Forfcede. Til at fungere fom Elektorer kaares 1 Stemmeberettiget fra hver Sognemenighed i Valgmsder, fom bestyres af Menighedens Sogneprest og Medhjælpere. 4. Stiftsmsdet opncevner en Komitee af 3 eller 5 Medlemmer til at udarbejde Andragendet til Kongen, hvori Stiftsmsdets Anstuelfe om en Kirkeforfatning noermere bor udvikles og begrundes. Jeg stutter med Luth er s Ord i Brev til Melanchthon af 21de Juli 1530: „NocleZia est lidsra, st 6oinin2,"*), Kirken er den frie Kvinde og Hersierinde i sit Hus. Men jeg lcrgger ogfaa til: Skal Kirken virkelig vcere fri i Luthers Mening og hoste den fande Friheds Frugt, san er dette ikke gjort med at opnaa en fri Forfatning paa Pa piret, men dertil udkrceves forst og fremst med Luther at bevare Guds «åbenbarede Ord fom fin Olesten og vcere det underdanig. Det boier vel og krcever Lydighed, men det boier for at ophsie; dets Vcerk er Hsihed i Ringhed, dets Frihed er Frihed i Tjenerstiklelse, dets Sprog er (Matth. 20, 25—28): „Hvo der vil blive stor iblandt Eder, han vcere Eders Tjener, og hvo der vil vcere den Ypperste iblandt Eder, han vcere Eders Trcel, ligesom Menneskens Son ikke er kommen for at lade sig tjene, ') Luther tilfpier: st, non clsdsut domwai-i lid« ecolkZiis Brwt 6nim million et oseonomi wntnm, non «cclkLik« doillini.22 men for at tjene og give sit Liv til en Gjenlosning for Mange." Tette er en Tjenerstilling, hvis Hsihed Verden ikke fatter, stjont den selv har Gavnet deraf, og hvis Anerkjendelse, om den dog stundom hores, «åben barer, at selv Verden ikke kan unddrage sig fra

dens Indflydelse. Men skabe Tjenere efter Mennesiesonnens Monster, dertil horer eu anden Nand end den, som er Mennesket i Kjsdet baaren, det kan Verdens Nand ikke, men det kan alene Kristi Aand, den Sandheds Nand. som Verden ikke lan annamme, men som er Kristendommens hellige og helligende Nand. Lad os bede om, at deune Nand ikke maa vige bort fra vor Statskirke, men bo og raade i den, oprette Guds Rige i Hjerterne og berede Herren et velstikket Folk." Onsdag Morgen den 29de Oktbr. gik Modet til Forhandlingerne om de af Biskop Grimelund opstillede Satser*). Den fsrste, som tog Ordet, da Modet var aabnet med Andagt as Missioncer Borchgrevink, var gamle Provst Bassse. Han omtalte den tidligere Kirkekommissions Arbeide, af hvilken Taleren havde vceret Medlem. Kommissionen var gaaet ud fra det Princip, at en Statskirke var der, og den skulde blive der, idet Kristendommens Tendens just var at danne en Folkekirke; men Kirken burde vcrre relativt selvstændig, og Kirkemodet maatte kunne give Kirtelove. Men for at en saadcm Foran dring kunde ste. maatte Grundlovens tz 16 forandres, hvorom ogsaa Kom missionen fremsatte Forflag, et Forflag, der imidlertid faldt i Stortinget. Sogneprest Ska ar troede, at Maalet for Kirkemodet stulde gjsres noget enklere end efter Biskopens Forslag; han vilde foreflaa, at man fcrstede Opmerksomheden ved kun det ene Trin. Tal. viloe i Forbigaaende bemaerke, at han yndede ikke Ordet „Selvstyre". Det gaar selvstyrt, sagde man flere Steder paa Vestlandet for at betegne, at det gik, som det kande; men Ordet havde faaet Hcrvd, saa han fik benytte det. Sporgsmaalet om Menighedsraad og Forvaltningsraad snskede Taleren holdt borte fra disse Forhandlinger. Det Horte mere til Indredningen, forst gjaldt det at tomre Hufet og skaffe Kirken Tag over Hovedet. Det blev netop det eventuelle konstituerende Kirkemsdes Sag at gaa ind paa de Sporgs maal. Kirkedepartementets delvise Aflosmng af Kirkeraadet ansaa Taleren for upraktikabel. Hvad det forst gjaldt om, det var at saa en kirkelig Repræsentation, at alle var enige om deraf, vilde Taleren gaa ud fra som givet. Taleren boiede sig dybt for Biskop Grime lunds kirkelige Indsigt, og han vilde derfor, naar han pegede paa en anden Vei, nodig have Skin af at vcrre übeskeden. Taleren troede ikte. at den af Biskopen angivne Vei var hensigtsmæssig, nemlig at indgaa til Hs. Maj. med Andragende om at saa sammenfat et paa) Det her meddelte Referat er hidsat fra „Luthersk Kirketidende", som igjen for en vcrsentlig Tel har benyttet de store KristianiadladeZ Neserater.23 den angivne Mande; den havde vceret forssgt fsr, uden at man derved var kommet Afgjsrelsen synderlig ncermere. Regjeringen vilde vel sige. at Sagen var saa uforberedt, at den ikke uden videre kunde indlade sig derpaa; den vilde kanske vcere saa imsdeknmmende at nedscette en Kom mission om hvis Sammenfletning intet bestemt kunde forudsees —. forsaavidt da Storthinget bevilgede Midlerne dertil, hvad Talrren dog fandt meget tvivlfomt om vilde ske, idet der let kunde blive ræsonneret som saa, at naar Kirkens Mcend skyder en saa vigtig Sag fra sig i en iaa uforberedt Skikkelse, saa er disse Kirkens Mcend ikte rigtig stiklede for Selvstyre endnu. Nei, det var bedre at gaa Frihedens Vei den var fuldt lovlig, saa det var ogsaa Lovlighedens Vei —, og drage Om sorg for, at der f. Eks. til nceste Aar kunde blive fammenkaldt en kon stituerende Kirteforsamling fra det hele Land, fom altfaa var den norske Kirkes fri Reprcefentation. Med et saadant Modes Beslutninger vilde ogsaa sslge en gcmste anden Respekt end med Beslutninger fra ncervce rende Msde. Et Lovforslag, der havde gjennemgaaet et faadant Modes Skjcersild, vilde Styrelsen utvivlsomt tage under Behandling. I Hen hold til disse Bemærkninger vilde Taleren fremfcette et Forslag ved Si den af Biskopens Satser, idet han vilde bemcerke, at den fsrste Del af Forslaget var vedtaget i et Msde af Prester og Lcegmcend borte ved Skiensfjorden-, Resten havde Taleren selv tilfsiet. Hans Forstag var snlllydende: 1. For at tage Sagen angaaende den norske Kirkes Selvstændig gjsrelse i dens Forbindelse med Staten under Overvejelse, navnlig meo det Maal for Die, at Kirken maa faa en med sit Vcesen stemmende Re præsentation, og at enhver kirkelig Lov eller Forordning maa for at blive gjceldende enten udgaci fra denne Reprcefentation eller opnaa dens Bifald, sammentrcrder et af Prester og Lcegmcend sammensat Kirkemsde i Kri stiania Vaaren eller Sommeren 1385. 2. Man anmoder Stiftskomiteen i Kristiania om a,) at opfordre de svrige Stiftskomiteer til at foranstalte Valg af 4 Prester og 4 Lcegmcend fra hvert Stift, som Medlemmer as ovenncevnte Kirkemsde ; d) at lade udarbeide Udkast til Lov om Kirkemsde, Forstag til Grundlovsforandringer, samt forsvrigt gjsre de Forberedelser, som maatte ansees fornsdne. Skcmis Forslag vifte sig straks at finde Anklcmg, idet fiere af de ncermest fslgende Talere (Presterne Klaveness og Boye) i Korthed udtalte sig for, at dette lagdes til Grund for Forhandlingen, da man ikke vilde rcekke at diskutere alt det Stof, fom forelaa i Grimelunds Satser. Uden at nogen bestemt Afgjsrelse i saa Henseende blev truffen, samlede ogsaa den ncermest fslgende Del af

Diskussionen sig om Skaars Forstag. Professor Petersen fik Ordet. Han var i Almindelighed enig i de fsrst as Biskop Grimelund opstillede Satser, forsaavidt som deri til kendegaves, at Kirken burde have en Selvstcendighed, som den ikke nu havde, men han troede, at Skaars Forslag var mere praktisk, sijsnt han ikke troede, der vilde opnaaes meget ad nogen af de i de to Forstag an viste Ic:e. Hvad angik Biskopens Satser, da troede Taleren det vilde24 vcere vanskeligt at formåa Regjeringen til at fremlcegge et saadant For slag, idet Thinget jo ikke havde vceret villigt til at give sin kirkelige Lov givningsmyndighed fra sig for nogen Del. Hvad der derfor krcevedes for at opnllll noget i denne Retning, var en overmaade mceglig Opinions Tryt. Det gjaldt derfor om at faa vort kristelig interesserede Folk saa ledes gjennemtrcengt af Bevidstheden om Nødvendigheden af en Kirke- at det kunde faa Indflydelse ved et kommende Stortings valg. Naar man var kommet derhen, at dette Sporgsmaal spillede en Rolle oed Valgene, var der Haab om at scette Tingene igjennem, men vanskelig for. Det nceste Spsrgsmaal blev da, hvorledes en saadan Opi nion stulde frembringes. Det af Skaar foreslaaede frivillige Kirkemode kunde kanske vcere et Led i Rcekken; men Taleren onstede ncermere Rede paa, hvorledes de i Forslaget omhandlede Valg stulde foregaa. Thi for at et saadant Mode stulde bidrage til at scette igang en Opinion, maatte det frembyde fuld Tillid ved sin Sammensætning, der maatte give Sikker hed for, at Modet virkelig ogsaa repræsenterede den udbredte Opfatning blandt det kristelig interesserede Folk, og hvortil Storting og Regjering pligtede at tage Hensyn, Landets Bistoper var efter Talerens Mening selvskrevne til Medlemmer af et saadant-Msde; der kunde ikle gjores nok for at faa det bistopelige Embede bragt i Agt og AZre. Taleren vilde derimod bemærke, at han ikke ansaa det heldigt, at der fastsattes noget Forholdstal mellem de i Modet deltagende Prester og Lcegmcend. At lade Prestestanden vcelge et bestemt Antal Medlemmer og Lcegfolket et vist Antal, vilde, saalangt fra at bidrage til Samarbeide og Tillid, tvertimoo hjcelpe til at opretholde den Modsætning, som efter Talerens Mening b/r saameget som muligt burde modarbeides. Taleren troede, at det storste Antal Prester vilde man faa indvalgt ved ingen Bestemmelse i denne Ret ning at tilfoie, idet Menighedernes egen Selvopholdelsesdrift vilde tilsige dem ialfald at vcelge flere Prester end efter Forholdstallet 1 : 2, Hvad Taleren altfaa snstede at udtale, det var, at man maatte gaa den Vei, at paavirke Opinionen, saaledes, at den kristelig interesserede Del af vort Folk kom til at fornemme sig saa greben af Nodvendigheden af, at Kir ken faar sin egen Repræsentation, at der kom til at oves et Pres Paa Storthinget; stede det, fik man nok ogsaa Regjeringen med sig. En ny Vending tog nu Diskussionen for en Stund ved Gaardbr. Brynild Elversds Optrceden. Han var ikke enig i, at en Organi sation som den foreslaaede burde tilstræbes. Han troede ikte, Kirken havde saamegez at klage over, saaledes som det nu var, om der end kunde vcere et og andet, som trcengte til at rettes paa. I Almindelighed var Lcegfolket taknemmeligt for den Frihed, det havde; de kunde tale Guds Ord. hvor de selv vilde. Der var jo dem, der ikke vilde blive ftaaende i Statskirken, fordi de fandt sin Samvittighed bunden i en eller anden Retning, men disse stod det jo frit for at trcede ud. Taleren troede her at udtale en stor Del af Lægfolkets Tanke, med hvilket han havde havt Anledning til at gjore sig adskillig bekjendt. Professor Johnson fandt fig ved Elverods Mringer foranlediget til at begjcere Ordet. Det mest Principielle af alle Spsrgsmaal her var Spsrgsmaalet, om der overhovedet var Trang til at gj?re noget i den25 Retning, hvorom her var Tale. Dette Sporgsmaal maatte forst og fremst bringes paa det rene. Hvad Elverod havde udtalt, var ikke nyt for Ta leren; han havde hsrt det fsr. Men det havde altid vceret ham til stor Bedrsvelse, at hore saadanne Tanker udtale, fordi de forekom ham at vidne om en hsi Grad af Kortsynthed. Hvis der ikke lrcevedes andet for vor Kirkes Taleren vilde ikke sige Trivfel og Fremgang, men dens Eksistens, end at der var uhindret Adgang for Lcegfolt til at optrcede med Guds Ords Forkyndelse, behoves ingen videre Tale om denne Sag; men det var meget kortsynt at tcenke og tale saaledes. Hvad der fra forst af havde fremkaldt Tanten om Udbedring af vor Kirkes Forfatning i den her omhandlede Retning, var netop ønsket vm, forsaavidt det stod i men neskelig Magt, at sikre Kirkens Bestaaen overfor de Fiender, den til en hver Tid havde havt, og hvoraf den i vor Tid ilke havde fcerre og ilte mindre mcegtige, men flere og mcegtigere end Taleren havde noer sagt nogensinde fsr. Hvad der i den sidste Tid atter havde fremkaldt disse Tanker og disse Forhandlinger ved dette Msde, var netop dette, at Kir tens Fiende, Vantroen, i den sidste Tid havde faaet Indgang i vort Land og en Magt inden vort Folk, som hidtil havde vceret ukjendt, og den, der ikke havde faaet Aie paa det, var ialfald megel kortsynet. Enhver, der lunde se, maalte jo have opdaget, at der i vore Dage hores Rsfter sra Vantroens Side, som man for 10 Aar siden ilte Horte og for 20 Aar siden ikke drsmte

om at kunne fan hore. Vantroen havde i vore Dage ogsllll indenfor vort Lands Groenser begyndt at hceve sit Hoved med en Dristighed, for ikke at sige Frcekhed, fom de Mldre ialfald i sin Tid havde vanskeligt for at tomle sig. Det var det, som det her gjaldt: Sporgsmaalet, om der fra Kirkens eller dens Venners Side nu lunde og burde gjores noget for at styrke Kirken i den forestaaende Kamp, om der her ikke lunde og burde vcere et Arbeide at gjore for at udbedre Kirkens Mure. Elversd sucevede vistnok ien stor Vildfarelse, hvis han troede, at Lcegmandsprcedikenen skulde saa gaa sin Gang uforstyrret.som hidtil, hvis alt blev gaaende, som det nu var begyndt at gaa, og Vantroen rigtig tom til Magten. Magt havde den allerede nu, og det en ilke liden Magt; men hvis Forholdene skulde udvikle sig derhen, at den fik Mod til at bruge sin Magt uhindret og hensynslost, vilde det neppe vare lcenge. fsr Lcegfolket fik fole Folgerne. Det havde man set nok af Eksempler paa fra Udlandet, hvorledes det gik bande i den ene og i den anden Retning med Virksomheden for Guds Riges Udbredelfe der, hvor Vantroen var tommen til Roret. Det git der fsrst og fremst ud over den kristelige Taleren troede ikke, at Elverod vilde vceee ligegyldig ved, om den kristelige Skole blev en verdslig Skole, om det lom dertil, at Kristendom men blev udelukket af vor Almueskole; det vilde da lidet hjcelpe, om i.cegmandsprcedikenen indtil videre blev tilladt. Heller ikke var det lige gyldigt, hvad Slags Prester man havde. Taleren lunde ikle tro, at El versd var af den Mening, at naar bare Lcegfollet kunde gjore, hvad de onstede. var det andet en ligegyldig Sag; det var ialfald ikke Talerens Mening, Man havde Historiens Vidnesbyrd for, at dersom Prestestanden blev : uåndelig Forstand sdelagt. gik ogsaa Kirken tilgrunde. Den kunde llte bestâa uden en Stand af lheologist uddannede Lcerere ; men fik Vantroen Magt over dem, da gik Kirkesamfundet tilgrunde. Men kunde der vcere Tvtvl om, at dersom Vantroen fik vor Kirkes Styrelse i fuld Ud strækning i sine Hcrnder, da vilde Vantroen ogsaa blive herskende blandt vore Prester? Man vilde faa et Preftestab af vantro Theologer. Var dette en ligegyldig Sag? Taleren havde vceret med paa at arbeide paa den Sag, hvorom her handledes, i 30 Aar, og han havde intet Oieblik angret sit Arbeide der, men han havde mere end en Gang betlaget, at Interessen for denne Sag havde vcrret saa liden baade blandt Prester og L«gf"lk. Det var muligt, at den rette Tid til her at faa udrettet noget var forbi, Taleren vidste det ikke, men netop fordi han ikke vidste dette, vidste han, det gjaldt at arbeide, medens det er Dag, og forsvrigt at lcrgge Sagens Udfald i Herrens Haand. Til Professor Johnsons Udtalelser overfor Brynild Elversds Be tragtning og de deri fremholdte Synspunkter, sluttede sig i den nær mest fslgende Del af Diskussionen forskjellige Talere, Fattigforstan der Aslaksen og Farver Eriksen, der begge udtalte, at det kristelige Lcrgfolk efter deres Kjendstab dertil ingenlunde delte Elversds Anskuelse om, at der ingen Trang var til nogen virkelig Organisation, frem deles i samme Aand Provst Arnesen fra Kongsberg, Kirkesanger Poulsen og Farver Myhrebo. Eloersd bemertede i Gjensuar til disse Udtalelser, at det ikke var hans Mening, at det bestaaende var saa godt, at der ingen Reformer trcengtes, men man vidste, hvad man havde, men ikke, hvad man fik. Taleren saa heller ikke med Ligegyldig hed paa Udtrædelserne af Statskirken, men han troede, at der var sande Kristne ogsaa i andre Kirkesamfund end Statskirken; han troede, der var Dissentere, der var fuldkommen faa lutherske som den. I samme Retning som Elverod udtalte sig senere Kand. Anker fra grundtvigsk Standpunkt. Han fandt heller ikke en kirkelig Organisa tion som den paalcenkte onskelig, saalcenge Kirken var Statskirke. En Mtring af ham. at det ogsaa vanskelig kunde ste uden at kraenke Stor thingets Lovgivningsmagt fremkaldte den Bemerkning af D i r i g e n te n, at det ikke havde vceret Meningen at adstille den lovgivende Magt fra de verdslige Myndigheder og henlcegge den til Kirkemodet. Sogneprest v. d. L i p p e fremhævede den af Professor Petersen ud talte Tanke om Nsdvendigheden af at oparbeide en kirkelig Opinion. Man havde i de sidste 20 Aar havt en Mcengde fnvillige Kirkeforsamlinger og et kirkeligt Landsmode fremkommet ad frivillig Vei; men det havde ikke fort til noget Resultat. Man havde sagt, at det var kun en Udtalelse af nogle Prester og en liden Fraktion inden den norske Kirke, der i sin Helhed ingen Trang havde i denne Retning. Det maatte derfor Paaligc-e Presterne at soge at aabne Aiet hos den kristelig interesserede Del af Menighederne for Kirkens Begreb og vcrkke dem til Syn for, hvilke Fa rer Kirken gik imode. Sogneprest Knudsen vilde ststte Hovedtanken i Skaars Forstag. Der var ingeu ringe Trang til Selvstyre;'det vilde blive hendoende Re ster, som erkloerede, at det kristelige Lcegfolk i vort Land ikke fslte Trang til at se Kirken selvstoendiggjort. Det viste allerede den store Deltagelse i dette Stiftsmsde i Forhold til tidligere Moder; denne Deltagelse var27 netop bevirket ved de paa Programmet opstillede Spsrgsmaal. Folket havde nu ved at se, hvorledes Antikristens Magt gjennem Vantroens

Fremtrcengen viste sig i vort Kirkesamfund, faaet Dinene op for Nsdven digheden af en Sammenslutning. Hvad forsvrigt angik Skaars Forstag, da snstede Taleren baseret paa en friere Fod det Kirkemsde, der blev at sammenkalde. Der stulde til Sommeren afholdes Generalforsamling i Kristiania i det norste Missionsselstab; der vilde ved denne Leilighed let vint lunde istllndbringes et sterkt Kirkemsde, der kunde afgive en ener gisk Udtalelse om ønskeligheden af Kirkens Organisation. Taleren frem satte et Forstag sigtende til Afholdelse af et almindeligt frit kirkeligt Landsmsde i Forbindelfe med Misfionsselstabets Generalforsamling. Her imod udtalte sig Pastor Klaveness, som sandt, at baade vilde et saadant Mode blive for talrigt til at kunne bessrge istandbragt ordent lige Lovforslag, Tiden vilde blive for knap og Missionsgeneralforsamlin gen overhovedet vilde vistnok repræsentere den norfie Kirke i en af dens Virksomheder, men netop derfor og fordi den beskyldes for at gaa i en speciel Retning, vilde den vcere uskikket til at danne Landsmsdet. Han forestog en Forandring i Skaars Forstag med Hensyn til Valget, navn lig flere Lcegfolk. Forsvrigt bemcerkede han med Hensyn til Glversd, at hvorvel han langtfra var enig med denne, troede han dog ikke, at hver ken Prester eller Lcegfolk burde tage for stcerkt i ligeoverfor dem, der ud talte de Anskuelser, de laa ikke saa fjernt, og havde endnu mindre ligget fjernt, Han troede, at Elversds Opfatning deltes af adskillige Lcegfolk. Aarsagen til, at 30—40 Aars Forhandlinger ikke havde fmt til noget Resultat, havde allermest vceret at ssge i Geistlighedens Mod stand. Sogneprest S kaar vilde ikte imsdegaa, hvad der var fremfsrt mod at arbeide for kirkeligt Selvstyre ; det var allerede imsdegaaet, kanske alt for skarpt. Taleren troede, der var saa. som stod paa det Standpunkt, og han havde ligefrem gaaet ud fra, at Forsamlingen vcesentlig var enig :. at man burde arbeide til kirkeligt Selvstyre, at dette Herrens Ord var henvendt til Kirken som til den enkelte: „Hold fast ved det, du har, at mgen stal tage din Krone fra dig". Ligeoverfor Profesfor Petersen, der mente, at man maatte oparbeide en Opinion, vilde Taleren fastholde, at der mgen scerlige Foranstaltninger udkrcevedes for at frembringe en fta dan Opinion; den var allerede tilstede. Med Hensyn til Valg paa Dele gerede til Landsmsdet havde Taleren tcenkt, at det kunde soregaa paa den Mande, at Stiftskomiteerne sammenkaldte Stiftsmsder og gjorde op merksom paa, at en af de væsentligste Forhandlingssager var Valg af Delegerede til Landsmsdet. I dette Msde stjsnt det ikke var sam menkaldt paa det Program havde Tal. tcenkt, at saadant Valg kunde orewges. og Opfordring fra Modet til de svrige Stiftskomiteer om at foranstalte lignende Valg vilde blive msdt med glad Imsdekommen. Hvad angik Forbindelsen med Misfionsselstabets Generalforsamling, vilde Tale ren bemoerke, at han troede, at naar det blev bekjendt, hvem der var udpegede til. Delegerede ved Kirkemsdet. vilde de ogsaa blive valgte til at deltage i Missionsforhandlingerne. hvorved Omkostninger vilde fpares. hvad der ved cn saadcm Frivillighedens Sag var af adskillig Betydning.28 Taleren vilde intet have imod, at Bifloderne blev selvskrevne Deltagere i Msdet z men med fuld Anerkendelse af det mundtlige Ords Vegt, tro ede Taleren dog, at Sagen maaste kunde vcere ligesaa vel tjent med den Granskning i det stille Studerkammer, som vilde blive den tildel fra Bi flodernes Side, nåar disse hvad Taleren ikke kunde betvivle af Regjeringen fik oversendt til Erklcering Modets Forstag. Forholdet mel lem Antallet af Prester og Lcegfolk var daa en Maade et saart Punkt; der skulde vcrre en Kloft mellem disse. Taleren vilde sige, at naar Sporgs maalet var Kristus, eller Anti-Kristus, da var den Klsft overordentlig forsvindende. Det gjaldt her Kirkens Sag, og Kirken bestod af baade Lcegfolk og Prester, der var forenede i det samme Syn vaa sin Herre og Frelser. Ved Ansættelsen af Forholdstallet havde Taleren fulgt det for det svenske Kirkemsde bestemte. Biskop G rime lund vilde med Hensyn til Sporgsmaalet om, hvorvidt der for Tiden var Trang til en kirkelig Forfatning, og om hvorledes den burde voere fammenfat, henvise til sit Foredrag, Hvad Taleren nu vilde bersre, var Maaden, hvorvaa man burde gaa frem forat naa det Maul, at tilveiebringe en faadan Forfatning. Meningen var ingenlunde den, at Vor Herres Kristi Kirke skulde tiltrænge nogen str egen Forfatning ; den havde den uforanderlig og evig i Guds evige Ord ; naar der var Tale om Forfatning, var det kun, forfaavidt som Kirken havde sin Aabenbarelsesform dels som evangelist-luthersk, dels som Stats kirke. Taleren var enig med Prosessor Johnson i, hvad han havde ud talt om Trangen til en Kirkeorganisation ; han troede ogsaa, at dette sterkt befsgte Mode vidnede om, at man havde Oie for Sagen. Med Hensyn til Gjennemforelfesmaadcn vilde Taleren sige, at et Menigheds raad uden Sammenhang med et Kirkemode og et Forvallningsraad vilde blive upraktisk ito Henseender, For det fsrste, fordi, at hvad der kom til at udglla fra et faadant Menighedsraad til hsiere Afgjsrelse, vilde forst blive behandlet i Kirke-Departementet, der fom enhver, der havde noget Kjendflab til disfeTing,

maatte erkjende arbeidede under Tryk ket af, at det manglede kirkeligt Mandat og derfor heller ikke havde fet fig istand til at udfore nogenting. I Menighedsraadet var det derhos netop, at de kirkelige Erfaringer indsamledes, ligesom der Kirkestemmen dannedes; og de indsamlede Erfaringer maatte kunne virke gjennem flere Instanfer for at komme til Anvendelse. I Menighedsraadet fandtes og saa Urstemmen, d. v, s, den hele Totalitet af dem, der brugte Kirkens Naademidler og holdt sig til densßekjendelse. Man maatte derfor have den hele Organisation. Den vordende Kirkeforfamling bilde faa en ganske anden Magt og Indflydelse, naar den var fremkommen ved kongelig Re solution, end naar den fremkom ved frivillig Sammenkomst. Et faadant Mode vilde krceve Tid til Overveielfer, hvorfor ogsaa Udgifterne maatte tages i Betragtning. En Kombination med Missionsfelflabets General forsamling vilde Taleren anse for uheldig. Det var ikke Meningen, at ved denne Forfatning Kirken flulde losrives fra Stateu ; man skulde holde fast ved Forbindelfen, faalcenge det var Guds Villie, at den flulde beståa, men kun se til at give Forbindelsen en saadan Form og Indhold, at den ikke kom til at berove den virkelige kristne Kirke noget af dens2 9 Eiendommelighed. Taleren var en gammel Mand og havde i sin lange Embedsvirksomhed oplevet et og andet; og han havde altid sorstaaet, at hvad der var Kirkens stsrste Ulykke, var Mangelen paa Enighed. Apo stelens indtrængende Formaning til Enighed var et Ord, som altid skulde hores i den kristne Menighed og ikke mindst ved en Leilighed som denne, nåar der var Tale om kirkelig Forfatning. Taleren vilde derfor bede Forsamlingen om, sor Guds Skyld, for Kirkens Skyld ikke at forstyrre Gjerningen ved at falde fra hverandre i forskjellige Meninger. Man maatte arbeide i Fellesstab til at naa det Mnal, at man virkelig kunde sige: Her er Guds rene Ord og Sakramenter og Guds Aands Gjerning uden Hindring fra nogen Side. Dermed sluttede Formiddagsmodet. I Eftermiddagsmodet. som dirigeredes as Sogneprest Schis rn, udtalte Pastor Klaveness efter nogle Nemerkninger angaaende sit Forslag om Valgmanden, at han var enig med Anker i, at det vilde blive omtrent de samme Folk, der kom til at velge ved de kirkelige Valg som til Stortinget. Han ventede sig ilke stort af de kirkelige Stem meretsregler i saa Henseende. Men derimod blev det ikke det samme, om dette samme Folk valgte et Slorthing til at stelle med Kirkens Anliggen der eller et Kirkemode. Thi Storthinget var vesentlig en politisk For samling og det politiske Synspunkt vilde her af sig selv saa let trede al deles i Forgrunden. Derfor kunde Storthinget saa let ogsaa tage Feil as Folkets Mening i det kirkelige. Dissenterlovens Skjebne var et Vid nesbyrd herom. Derfor var dog adskilligt vundet ved, at Folket fik An ledning lil at gjore sin kirkelige Opfatning gjeldende gjennem scer li g be r til valgte Representanten Noget Presteherredsmme var ilke Heras at befrygte. Men heller ikke frygtede Taleren, at en saadan Forsamling skulde forgribe sig mere paa Kirkens Interesser end en almindelig bor gerlig Forsamling. Ved Stortingsvalgene log Folket nu ikke i Betenk ning her og der at velge erklerede Fritenkere, idet det tog blot politiske Hensyn. Sogneprest Heuch vilde tage sit Udgangspunkt i, hvad Grunden var til det usedvanlig store Antal Deltagere i dette Mode. Det var in genlunde begrundet i, at Sansen for Reformer paa Forfatningens Om raade skulde have tiltaget saa megtigt ide sidste Aar. Allerede den Kjendsgjerning, at Stistskomiteerne i de fleste Stiftsstader sodclig var hensovede, uden at nogen havde lagt Merke dertil, og den anden Kjends gjerning. at den kirkelige Presse i lang Tid liden eller ingen Grund havde havt til at besijceftige sig med disse Sager, syntes at tyde hen paa, at ikte Bevegelsen i og for sig havde veret i Fremgang, snarere i Til bagegang. Heller ikke skyldtes det den Omstændighed, at de opst'llede Themata i og for sig havde saa stor Nyhedens Interesse, om end Hs. Hoierverdighed Biskop Grimelunds Navn kunde have ovet nogen Til trekning. Nei, den sterke Deltagelse kom ligefrem af den forandrede politiske Situation; der var Grunden og intet andet Sled. Der var i Kirken to i og for fig meget forskjellige Retninger, som nu Paa Grund af Forholdene vare blevne drevne sammen til at snste, at her skulde handles PNS, dpttp Punkt. Det var for det forste den Retning, fom stedse3 0 havde begjæret en saadan Organisation i Retning af kirkeligt Selvstyre ojennem en folkevalgt Forsamling, og dernaest den Retning, til hvilken Taleren Horte, fom leenge havde veeret bange for her at foretage noget, fijondt de ingenlunde havde vceret blinde for den store Fare for en Kirke, der laa i, at dens Lovgivning for en væsentlig Del laa i en bekjendel feslos Forsamlings Haand ; de havde bande set det og sagt det mange Gange, at det var en Übillighed, at vor lutherske Kirke skulde gives Love af en Forfamling. der gjerne kunde beståa udelukkende af Disfentere. Men stjsndt man havde set dette, havde man dog, saaloenge man havde en Regjering, hvis Stabilitet man kunde stole paa og som ved bele sin Tradition og Standpunkt gav Garanti for, at den vilde gaa forsigtig tilverks ved Forandringer, troet, at det var bedre som det var. end at man skulde vove paa

at soge at faa et kirkeligt Mode, som man mis tvivlede, om man lunde faa paa virkelig kirkelige Prcemisser. For dem. som tilhsrte denne Retning, var i denne Stund Hovedsagen ikke at faa et eller andet Slags Mode til at styre dens Anliggender, et eller andet Menighedsraad til at styre de lokale Menigheders Anliggender; men hvad det gjaldt om var at faa et Kirkemsde, fremgaaet af et virke lig kirkeligt Valg. saaledes som det var fastsat i Biskopens Sat ser. Kunde man faa et saadant Kirkemode, som bestod af og valgtes af dem. der benyttede Kirkens Naademidler, og som erklcerede sin Tilslut ning til Kirkens Bekjendelse. et Kirkemode bestaaende baade af Embedets Bcrrere og Menighedslemmer, da var faare meget vundet; men et Mode. der ikke var valgt paa en kirkelig Grundvold, var aldeles forkasteligt. Da var det bedre, at Kirken styredes af et Storthing, fom, just fordi det slet ikke var valgt til at have Befatning med Kirkens Sager, havde en mer eller mindre klar Bevidsthed om. at det dog heller ikke her var kal det til at sve nogen Afgjsrelse. og som fra Fsdselen af maatte have en ond Samvittighed, naar det vilde til at handle med Kirkens Sager. det var dog bedre, at Kirken styredes af den Forsamling, end at den skulde styres af en Forsamling, som kaldtes et Kirkemsde, men som havde en ucegte Fsdsel, som ikke var fsdt af den virkelige Kirkestemmes Valg. men som fremgaaet af et Folkevalg dog utilborligen havde faaet Navn af et Kirkemsde. Denne sidste Forsamling, som netop var valgt til at have med Kirkens Anliggender at gjore, den vilde ingen Fslelse have af at burde vcere forsigtig. Frygten for at faa en saadan ren Folkevalg forsamling under et kirkeligt Navn havde bevirket, at Taleren, og vistnok flere med ham. havde holdt sig borte fra disse Bestræbelser, saaloenge man havde en Regjering, hvis Kirkelighed og Stabilitet der ingen Grund var til at betvivle. Men nu, da enhver maatte erkjende, at Flertals herredsmmet i Storthinget ogsaa havde udstrakt sin Indflydelse til Re gjeringen, nu var der ingen Grund til lcenger at vente, at man skulde faa stabile og faste Styrelser, og heller ingen Grund til at vente, at disse Styrelser, som selv havde sin Rod i og hentede sin Autoritet fra Storthingets Flertal, i nogenfomhelst Henseende skulde yde Kirken noget Vcern mod alle de Angreb og de Anlob, som Folket i sin suvercene Magtbevidsthed maatte falde paa at rette imod den. Under iaadanne Forhold maatte det, hvor fortvivlet det end maatte se ud, for-31 ssges, om det ikke alligevel skulde vcere muligt at skaffe Kirken det Selv styre, den nsdvendig behsvede, hvis den ikte uafladelig skulde trues med at paanodes Love, som var dens Vcesen imod. En anden Grund til, at Taleren med storre Frimodighed kunde gaa med paa dette nu end tidli. gere, laa deri, at alle nu virkelig synles at vcere blevne enige i Beretti gelsen af at opstille de i Biskop Grimelunds Satser indeholdte kirkelige Stemmeretsregler. Derved gaves der Haab om, at man kunde undgaa den Fare, at Regjering og Storthing skulde give et forfærdeligt pro et folkevalgt Mode med kirkeligt Navn istedetfor det i Bisko pens Satser foreslaaede Mode. De opstillede kirkelige Stemmeretsregler mlllltte findes fuldt retfærdige; det var indlysende, at man maatte be kjende sig til den Kirke, man skulde repræsentere, saaledes at alle Kirkens aabenbare Fiender derved udelukkedes fra at deltage i Styrelfen af dens Sager. At der fastsattes et Forholdstal mellem Prester og Lcegfolk var af stor Vigtighed. Der maatte ssrges for, at det Kirkemode, fom reprce senterede Kirken, ikke kom til at savne Embedets Ncervcerelse ; det skulde ikke bero paa et Tilfcelde, om Menighederne vilde vcere faa gode ell« faa forstandige at vcelge det fornsdne Antal Prester ind i Kirkemodet, hvor ved det i en opfanatiferet Tid vilde kunne ste, at man kunde faa et Kirkemode uden en eneste af Embedets Bcerere. Dette vilde efter en lutherst Betragtning intet Kirkemode vcere, thi faa vist fom Embedet ikte var uden Menigheden, var Menigheden heller ikke uden Embedet. Taleren vilde intet have imod den af Bifkop Grimelund foreslaaede Fremgangsmaade, at indgaa til den norste Regjering med Andragende til Kongen om Sam menkaldelse af en konstituerende Kirkeforsamling, sammensat Paa den af Biskopen angivne Mande en saadan Kirkeforfamling vilde netop vcere Talerens Ideal —; men Taleren kunde ilke forståa, hvorledes det kunde ventes, at en Styrelfe, som var saa afhcengig just af Mcengden, skulde ville indvilge deri. Det var nu engang et ejendommeligt Faktum, at de randende Magter stundom havde en stcerk Tilbsielighed til at raadfpsrge Folket om alle Ting, medens de til andre Tider ilte vilde raadfpsrge det om nogen Ting. Det kunde da hcende, at de randende Magter paa den Tid, da Andragendet forelaa, kunde mene, det kunde vcere godt at hsre, hvad Folket mente, og indvilge i Sammenkaldelfen af et Kirkemode ; men det blev naturligvis ikke et Kirkemsde, bestaaende af feks Biskoper, to theologiste Prosessorer, Lcrreren i Kirkeret ved det Praktisk-theologisie Seminarium, tolv Prcester og 24 Lcegfolk valgte paa de fnevrere Stemmeretsbetingelfer, thi hvor blev der af det fuvercene Folt paa den Maade? Nei man vilde faa netop det Kirkemsde, fom Taleren vilde hade og

afsiy, fordi det var udgaaet af Principet om. at hvor de mange er, der er Retten vore Dages ugudelige Princip. Skaars Forstag om, at den konstituerende Forsamling skulde vcelges paa Stiftsmodet, vilde fore til den besynderlige Bagvendthed, at man vilde foretage det fsrste Skridt til en kirkelig Organisation paa en fuldstcrndig ukirkelig Basis, idet Stiftsmoderne aldeles ikke var fammensatte efter de kirkelige Stemmeretsregler. Taleren kunde derfor ikte stutte sig til For staget om en saadan konstituerende Kirkeforsamling, med mindre det fik folgende Tilfsielfe-. „Til disse Stiftsmsder indbydes alle 25 Aar gamle32 Memghedslemmer. der erklcerer at bruge Naademidlern? og at vedkjende fig den augsburgske Konfession." Kunde det forudsattes, at Modet paa dette Grundlag blev sammensat af praktisk og theoretist dygtige og er farne Mcend, maatte det haabes. at det vilde kunde gjsre et Udkast til Kirkeforfatning, fom pasfede til Kirkens Vcesen og til vort Folks Vcesen og hvorom alle kirkelig interesserede kunde slutte sig; men dette vilde lkke gaa igjennem hverken Regjering eller Storthing, var det end aldrig saa godt. Disse Ting maatte indarbeides i den almindelige Opinion. At de forskjellige Partier stulde forholde fig neutrale til disfe Ideer, troede Taleren ikke; faalaenge de det gjorde, vilde de vistnok forholde sig kjslige og intet gjsre i den Retning. Men idet man ssgte at vinde det hele Folk for Kirkens Sags Retfærdighed, vilde det komme til at gestalte sig saa, at det ikke stod til at undgaa, at Sagen droges ind i den politiske Kamp. Taleren betvivlede ikke, at den politiske Retning, som havde sat paa sit Program Hcevdelsen af, at Kirkens og Stolens Sager afgjo res efter deres eget Tarv og ikke efter Politiske Hensyn, med Glcrde vilde slutte sig om disse Tanker, naar den kom til at indse det virkelig kon serverende i en saadan Kirkeforfatning. Pastor A. Hansen vilde anbefale Biskop Grimelunds Satser til Vedtagelse med fslgende Tillceg til 4de Sats! „samt til forsvrigt at varetage, hvad der maatte findes fornsdent til denne Sags Fremme". Som ny ste Sats snskede Taleren tilfsiet- „Stiftsmsdet anser det for snsteligt, at der i de svrige Stifter gjennem Stiftsmoder. som til den Ende maatte sammenkaldes inden nceste Sommer, udtales Tilslutning til ovenstaaende 3 fsrste Satser." Tal. vilde anbefale Biskopens Satser af den Grund, at de var praktiske fremfor noget af de svrige foreliggende Forstag, idet deri kun ncevnes de store Grundprinciper for en Kirkefor fatning og for Stemmeretsbetingelferne, medens Detaljerne med Henfyn til Kirkeforfatningen overlodes et konstituerende Mode. Ogsaa anvistes i Biskopens Forslag den rette Vei at gaa, saalcenge Kirken var en Stats kirke. Biskopens Forstag var endvidere af den Grund at foretrække, ot en Forsamling, sammensat paa den af ham angivne Maade, vilde faa Begrænsningens Styrke ved Siden af Sagkyndigbedens Autoritet. Det gjaldt ganske vist om at ssge at oparbeide en stcerk Opinion for Sagen, og under dette vilde Biskopens Forstag vcere et bestandigt Incitament til, at en saadan Opinion kunde danne sig. Taleren var af den Mening, at man ved atter at sammenkalde et usikkert dannet Mode vilde bidrage til at forhale Sagens Fremme. Provst Aabel havde forholdt passiv ligeoverfor de tidligere Stiftsmoder, ikke fordi han befandt sig i en Dos ligeoverfor de kirkelige Interesfer, men fordi han havde nceret de samme Betænkeligheder som Heuch. Nu var meget forandret, baade Situationen og Anskuelserne hos de Stiftmodet ledende Mcend, syntes han. Det var ogsaa mere Smaa ting, man for havde befattet fig med. Nu var Synet blevet klarere, lod det til. Vi maatte ialfald takke Gud for. at Tidsforholdene virkede famlende paa os. Nu forelaa der en ligefrem faretruende Situation. Der forelaa famtidig Udtalelser fra Mcend i Kongens Raad, f. Eks. fra dets Chef; han havde jo sagt, at der slet ilke maalte delegeres det33 mindste af Storthingets Myndighed til Kirken. Derfor krcrvedes der nu storre Samhold og Mod. Den frembrydende Vantro opfordrede nu sterkt til at bedste Kirkens Bygning. Disfe hans Ytringer kunde tages'som en Slags Bekjendelse fra de „historist konservative" Prester, som Taleren henregnede sig til, og som et Forsvar for, at de nu sluttede sig til dette Arbeide. Taleren foretrak Biskop Grimelunds Forslag som mest konse kvent, uagtet det syntes langsommere at fsre til Maalet. Taleren mente at interessen for Kirkens Anliggender nok vilde vaagne uanset de poli tiske Interesser. Han sluttede sig ellers i det hele til Heuch Under den videre Diskussion i Eftermiddagsmsdet erk'lcerede nogle Talere sig mest stemt for Skaars Forflag, andre for Biskop Grimelunds med Paftor Hansens Tlllcegsfocstag, uden at noget egentlig nyt Moment Justitiarius Broch yttrede, at naar det forudsattes, at Kirkemodet stude W en Slags Sanktionsret med Hensyn til kirkelige Love, vilde 5s ! s 16; det vilde krceve en Forandring af tz 49, hvorc Storthingets lovgivende Myndighed er bestemt, idet en vilde gjore en betydelig Indskrænkning i denne Myn lbm - Han kunde fore lsbig «lfald ikke stutte ftg til mere end de almindelige Princiver i Bi stopens Forslag han kunde ikke binde sig paa noget Talgen havde forsvngt for ftn Del i en lang

Aarrcekke vceret for en selvstcendia 3'bed til °a f"?' somt a b/n.tw drevet igzennem; men dem havde man for- VM vilde voekke Folkets Syn for, hvilket Gavn Staten har af Kir en Men forsigtig med Sammenblandingen af det borger lige og de kir elige - Det loyaleste var som af Grimelund foreflaaet Sag u f7r for Htorthlnget, saa kunde man vel faa vide det. Men at aaa denne Vei vilde have ganske andet Fynd og Klem, om det lykkes oplceste tilsidst et Forslag, som af Prof 01, n den foregående Dag fremsatte Forstag var frafaldne saa a ene Biskov Gr.me uuds med Hansens nu forelaa lsd 1. En Organisation af Kirken i Retning af Selvstyre" bsr ssaes ov- Kirke/s S^temm/ " Som Betingelse for Stemmeret i den f.^ je "H-. lndlag af disse Betingelser er en saadan Or- «„rten, 'om ovenfor er noevnt, snstelig.3. Til at udarbeide Forstag til en saadan Organisation af Kirken, bor et af Prester og Lcrgfolk sammensat Kirkemode soges afholdt i Kri- stiania i Lobet af Aaret 1885. 4. Kirkemodet bsr beståa af 72 (54) Medlemmer, valgte af Stiftsmo der i famtlige Stifter, 15 sl2) for Kristiania Stift, 9 (6) for Tromso Stift og 12 for ethvert af de ovrige, Desuden vcrlges Supple anter. Af de valgte bor mindst veere Prester i Kirkens Tjeneste. 5. Stiftsmodet voelger 15 Meend til at reprcefentere Stiftet i Kirkemo- det og 8 Suppleanter. 6. Stiftsmodet anmodes om a) at opfordre de ovrige Stiftskomiteer til at foranstalte lignende Valg for fine Stifter paa Grundlag af de i 2den Vats ncrvnte Stemmeretsbetingelser ; d) at sorge for den fornodne Forberedelse af de Sager, der onstes behandlede af Landsmodet og forovrigt varetage, hvad der maatte findes fornodent til Sagens Fremme. Taleren nnderstrev fuldstcendig, hvad Bistop Grimelund havde ud talt om, at vor lutherske Statskirke tiltrængte en Udbedring af fin For fatning, en Organifation i Retning af Selvstyre. Han havde imidlertid ncrret Frygt for, at en Henvendelfe til Styrelsen med et Andragende som foreslaaet, ikke vilde frugte noget, i hvilken Henfeende Taleren henviste til det allerede for 32 Aar fiden til Kirkestyrelfen indgivne lignende An dragende, der forst 7 Aar efter foranledigede Nedsættelsen af en Kirke kommisfion, og da Regjeringen efter atter 10 Aars Forlob, da denne Kommission var fcerdig, sremfatte Forflag om Bevilgning til et Kirke mode, negtede Storthingct dette. Vistnok var der nu kommet »m ny Mand i Spidsen for Statsstyrelsen og dermed ogsaa for Kirkestyrelfen; men naar det erindres, at det netop var denne Mand, der i Storthm get havde bevirket det ovennoevnte Regjertngsforflags Forkastelse, saa var der kun lidet Haab om, at han nn som Regjeringens Chef vilde foran dre Standpuukt. Hovedsporgsmaalet for daleren var, hvorledes den Forestilling, der selvfolgelig under enhver Omstændighed maatte indgives til Kirkestyrelfen, sinlde fremfores paa bedste Maade med bedst Udsigt til at lede til det foronstede Maal, og i saa Henseende forekom Bisiop Gri melundB Forflag ham mindre tilfredsstillende, da der kroevedes mere end en fllllldan blot og bar Udtalelse sra Stiftsmodet, ligesom maleren heller ikke vovede at stemme for det med det af Pastor Hanfen forestaaede lcrq idet man da stod ligeoverfor Sporgsmaalet om, hvad man stnlde qjore, ifald Kirkestyrelsen svarede Nei paa Andragendet, om man da skulde l«age inderne i Skjodet. Taleren mente, at man Naafald saaledcs som Skaar og Knudsen foreslaaet, fik se til at M istand et frivilligt Landsmode for at udarbeide de Forslag, som man helst havde onstet udarbeidct ved et af Kirkestyrelsen sammenkaldt Mode. 6fter at have hort Heuchs Foredrag var Taleren imidlertid bleven overbevist om at det rette maatte vcere ikke at henvende sig til KirkeMrelM, forend man knnde fremleegge for den et udarbeidet og motiveret forslag ; meu Knudsens og Staars Forslag kunde han ikke handle troede, at det af Knudfen foreslaaede Landsmode Mi4>e „live ,u.„.35 lsse sin Opgave, og han heller ikke troede det heldigt at faa istand et Kirkemsde i Lighed med det svenske, hvad Skaars Forflag, saavidt han forstod, tilsigtede. Taleren gjennemgik derftaa de enkelte Satser i det af ham fremsatte Forstag med nogle noermere forklarende Bemerkninger. Hans fsrste Sats holdt sig kun til det almindelige uden at ncrvne noget om Organisationens Form. I Sats 2 havde han gjort en fsielse. som enkelte kanste snstede flettet. Men han var enig med Hmch i. at de deri ncevnte Stemmeretsvetmgelser absolut burde staa. Han sn stede ikke et Kirkemsde af hvilkenfomhelft Art, men kun et paa udprwgede kirkelige Princifter. I Sats 3 var udeladt Antydninger om noget An dragende til Kongen; men han kunde gjerne gau med paa at tilfsie det, om det ansaaes nsdvendigt. Hvad Sats 4 angik, da var de i Biskop Gnmelunds Forstag ncevnte Autoriteter udeladte, da hans Forstag jo kun handlede om et frivilligt Kirkemsde. At Kristiania Stift ' blev noget sterkere reprachnterrt end de svrige, var en rimelig Fslge af dets stsrre Folkemamg.de. Med Hensyn til Presternes Antal burde Stiftsms det have frie Hoender, saa at kun et Minimnm bestemtes. Den paafslgende Diskussion, som snart vifte, at Prof. Johnsons Forstag havde Stemning for sig, dreiede sig for en væsentlig Del om Betingelserne for den kirkelige Stemmeret. Vi meddeler scerliq de herom

faldne Udtalelser saa fuldstændigt som muligt. Prof. Peterfen vilde stemme for lohnfons Forflag, der forekom ham at indeholde de svrige Forstags Fordele. Vistnok var der enkelte Punkter i dette, som han ikke kunde tiltrcede; men de vare for ncervoe rende uden praktisk Betydning. Navnlig havde han imod, sidste Punktum af Punkt 2: Kun paa Grundlag af osv." For ham stod det saa, at en Kirteorgamsation var nsdvendig; naar man da kom saa langt at man saa, hvad man i saa Henseende fik, forbeholdt han sig Frihed til at bestemme sig for enten han skulde stutte sig dertil, eller hellere fore trække den bestaaende Ordning fremfor, hvad der tilbsdes. Han vilde tmtdlertld gzsre opmærksom paa, at man i kirkelige Msder ve sterpaa ikke havde villet binde sig til de i Punkt 2 opstillede Stemme retsbetmgcher-, skulde derfor de vestlige Landsdele gjsre det til Betin gelse for Deltagelse i Fællesmodet, at disse Stemmeretsregler slsifedes aa vilde Vestemmelfen i dette Punkt vcere lidet praktist, hvis man vilde samle alle Og skulde deraf fslge, at de bleve udelukkede fra Landsms- .' neppe kunne siges at repræsentere det, som man sn sted stude vcere reprcesenteret. Hvad Medlemsantallet paa Landsmsdet dwd n '"de drage Omsorg for, at de valgte rep?<esentered de mden Menighederne virkelig madende Anstuelfer °t od nM mt. , ' s°r Kri.ama Stift, idet han ansaa det for elst i '"' «Præsenterede den raadende Anstu Han troede, at de bergenske Reformvenner ogsaa36 vilde kunne gaa med paa de af Prof. Johnson foreflaaede Stemmerets betingelser, og derfor kunde han gaa med paa dem. Ellers vilde alle Stemmeretsbetingelfer i oprorte Tider vcere lidet betryggende. Man mlllltte derfor ikke stole for meget paa dem. Der kunde ikke vcere noget iveien for, at dette Stiftsmode foretog Valget. Kllnd, H. Anker mente, at Grunden til, at Arbeidet for at faa en bedre kirkelig Organisation hidtil ikke var lykkedes, uagtet det havde vceret ststtet af Mcend med stort kristeligt Alvor og med megen Indfly delfe, fom f. Eks. Professor Johnson, laa deri, at man havde gaaet i et feilagtigt Spor, og i famme feilagtige Svor fortfatte man ved at op stille Stemmeretsregler, fom de af Profesfor lohnfon her foreflaaede; disfe vare berettigede, hvis man stod ligeoverfor en fribaaren luthersi Kirke ; men nåar man stod ligeoverfor en med Staten fammenknyttet lu thersk Statskirke, maatte man gaa den omvendte Vei og losne Bacmdene istedetfor at stramme dem. Taleren antydede derpaa et Par Wndrings forflag udeu dog at fremfcette dem, og konkluderede med, at man rettest burde opstille samme Stemmeretsbetingelfer, som gjaldt ved Storthings vlllg, dog med Udelukkelse af dem, der ikke hore Statskirken til. Der hos burde det tilfoies, at kuu de siulde vcere valgbare, der udtalte en Erkjendelse om, at de sluttede sig til de lutherske Grundsætninger, lige som det ogsaa vilde vcere heldigt, at ogsaa kristelige Dissentere fik Ad gang til et scicidcmt forelobigt og konstituerende Kirkemode, dog uden Stemmeret. Folkehoistolebestyrer Christopher Bruun vilde bede om Til ladelsen til at komme med en Udtalelse fra deres Side, som arbeidede for et fuldftcendig gjennemfort Selvstyre, altsaa for Ophcevelsen af For bindelsen mellem Kirke og Stat. Taleren og hans Meningsfceller vare hjertelig glade over, hvad her var siet, og vilde stemme for ethvert af de fremfatte Forflag, hvis der ikke forelcm noget bedre; thi om man havde fpurgt ham. hvorledes man bedst skulde bcere sig ad for at forbe rede Kirkens Adskillelse fra Staten, faa vilde han ikte have knnnet an befale nogen virkfommere Fremgangsmcmde end den, fom dette Mode havde siaaet ind paa. Han onstede forovrigt ikke med et eneste Slag at såa oprettet en Frikirke, ligesom han heller ikke troede, at Kirken paa sit nuvcerende Udviklingstrin var istand til med fuldt Klem at udsve Selv- — noget, hvorom ogfaa ncervcerende Stiftsmode forekom ham at bcere Vidnesbyrd. Hvad han imidlertid hilfede med storst Glcede var, at de Mcend havde sluttet sig til Tanken om kirkeligt Selvstyre, fom yn dede at kalde sig historist konfervative, og paa hvis Modstand alt kirke ligt Reformarbeide var strandet. Aarfagen til dette glcedelige Omstag skyldtes den stedfundne politiske Forandring i Styrelfen, ligefom dette ogsaa var Grunden til, at der var kommet mere Iver og Liv r de gamle Reformvenner; og han vilde tilfoie, at den Virkning, fom den forandrede politiske Situation faaledes havde udovet, ansaa han for et af de storste Goder, vi skyldte denne politiske Forandring. Sogneprest Eh r. Brun (Vaaler) likte bedst Biskop Grimelunds Forslag, men kunde ogsaa stemme for lohnfons, Han onstede attfaa helst en til Regjeringen, Hvad Stemmeretsbetingelfer uugn,37 saa troede han ikke, at man burde kroeve strenge Betingelser ved en for beredende Kirkeforsamling, Stemmeretsbetingelserne burde ialfald vcere klarere, end de nu er, hvis et saadant Andragende skulde fremfoettes. Der stod jo baade i Grimelunds og Johnsons Forstag kun „Brug af Kirkens Naademidler" uden noermere at bestemme denne Brug. Lands msdet kunde jo fastscette Betingelserne. Taleren havde overhovedet ikke saa stor Tro vaa Stemmeretsreglernes Virkning, nåar Kristiania og en kelte andre Steder undtages. For det forste Modes Vedkommende vilde Sammensætningen

væsentlig blive den samme, enten Betingelserne var strengere eller mildere. Pastor I. Nordahl Brun udtalte sin Tilslutning til de Svar, der vare blevne givne til de Rsster, der vare fremkomne saavel fra Kirkens yderste Venstre som fra dens yderste Hsire, og troede, at det ikke alene var Lægfolket, men ogsaa Theologerne, som havde gjort sig skyldige i Kortsynethed og derved bidraget til, at vi ikke vare komne lcengere i Ar beidet vaa Kirkens stsrre Selvstændighed, end vi var. Han troede, at disse Herrer burde slutte sig med Taknemlighed til sine tidligere kirkelige Modstandere, fordi de ikke havde givet tabt,, men holdt fast i Kampen for, hvad de havde ment at vcere til Kirkens Gavn. Med Henfyn til de foreliggende Forslag, saa kunde han stemme for yvilketsomhelst, der gik ud van at foretage noget; men han troede, at Prof, Johnson ved sit Forslag havde reist en Fane, hvorom alle kunde samle sig, og han vilde derfor, hvis det ikke var übeskedent, udtale Anste om, at Biskop Grime lund og Pastor Hansen vilde tage sine Forslag tilbage. Taleren havde forsvrigt ikke stor Tillid til, at det vilde gaa med at faa Selvstyre for vor Kirke under de nuværende Forhold ; han troede, at det vilde strande Pan de i Tiden gjaldende Grundsætninger, der kunde sammenfattes i 2 Soetnmger-. for det forste, at al Magt stal samles i denne Sal d. v. s. Storthinget og Venstremcrnd til alle Ombud, Men selv om man ikke kunde vente at faa opfort en saadan Kirkebygning nu, saa bilde Ar beidet dog ikke vcere spildt, og skulde den Tid komme, at det blev nsd vendigt at stille Kirken fra Staten, saa vilde Menighederne have faaet nogen øvelse iat styre sig felv. Han vilde bede Gud lcegge sin Vel lignelse til dette dobbelte Arbeide: at reddes, hyad reddes kunde, og at Kirken kunde vedblive i den Forening med Staten, hvori den nu stod, slllllamge Herren finder det tjenligt for den. Dirigenten (Soguepr. S. Brun) imodegik den Mening, at der ikke skulde vcere Trang hos vort kristelige Loegfolk til et stsrre kirkeligt Selvstyre, og han var emg med Prof. Johnson i, at det vilde vcrre Kortsyn at undlade at arbeide herfor. Eller mon man vilde stille sig ligegyldig, om Kirke styrelsen forandrede vor offentlige Gudstjeneste og bragte verdslige Ele menter md den, eller om vore Lcerebsger i Skolerne bleve forandrede at den egentlige kristelige Kjerne blev taget ud af dem, eller om vore stoler blev gjorte bekjendelfeslofe og Religionsundervisning i dem forbudt og Vwnglcrrere ansatte; eller vilde man vcere ligegyldig, om vore gamle Salmeskatte bleve forandrede, faaledes fom i sin Tid, da Kingov Salmebog blev ssgt erstattet med den evangelist-kristelige ? Det var derfor a, Vigtighed, at Kirken selv kunde faa nogen Indflydelse vaa38 scmdanne Ting, som er en Livssag for den. Med Hensyn til Biskop Grimelunds Forstag, saa var dette affattet overensstemmende med den Anmodning, Biskopen havde faaet fra Stiftskomitteen, som havde opfor dret Hr. Biskop Grimelund til at ndarbeide et Forstag til Kirkens Or ganisation fuldt ud, og den Opfordring havde han fulgt og opfyldt paa en udmcerket Maade. Denne Forfamling havde imidlertid kun lidet gaaet ind paa Tredelingen i Biskopens Forslag. Tal. onskede nu helst, at Stiftsmodet vilde give en bestemt Udtalelse om, at det var enigt i Prin eiperne i Biskopens Fokslag, men at det ikke sandt at kunne overskue De taljerne nu, og at det onskede en Kirkeforfamling fammenkaldt efter Bi stop Grimelunds Forstag, altsaa ifolge Regieringens Foranstaltning. Tal. var fremdeles af den Mening, at den Vei, Biskop Grimelunds Forstag gik, var den, der vilde give det storste Udbytte, ligesom der ogsaa var adskillige praktiske Vanskeligheder, f. Eks. okonomiste, forbundne med et frivilligt Mode. Hvad Stemmeretsbetingelserne angik, da vilde Taleren nodig se en saadan Betingelse som „Brug af Kirkens Naademidler" op taget i nogen Lovparagraf; det kunde lede til Chikanerier, ligefom han ikke forstod, hvorledes en Valgbestyrelfe skulde kunne fore ordentlig Kon trol dermed. Man burde derfor indstrcenke sig til at prceeisere Tilslut ning til Kirkens Bekjendelse som Stemmeretsbetingelse. Han boldt der for principalt paa Grimeluuds Forstag; hvorvidt mau kunde venle no get Udbytte deraf, fik staa i Guds Haand; denne Forfamling bavde at gjore, hvad den formanede, og Anfvaret, om der ikke kom noget ud deraf, fi da blive Kirkestyrelsens. Bifkop G rime lu ud havde allerede havt Anledning til at udtale fig om de fremfatte Forflag. Med Henfyn tit Professor Johnsons For slag, da var det en Selvfolge, at naar et saadant Forslag fremkom, bag hvilket der stod en Personlighed, som Landet saa op til med Agtelse og Tak til Gud, for hvad han havde ydet Kirken, faa laa allerede deri Op fordring til at fporge sig selv, om det var rigtigt at modscette sig et saadant Forstag. Hvad der stilte Prof. lohnfons Forslag fra de til Indledningsforedraget knyttede Satfer. var for det forfte, at Professoren havde udeladt, hvad der i disse var ncevnt ang. Manden, bvorvaa For fatningen tcenktes ordnet. Taleren havde imidlertid ikke lagt nogen af gjorende Vcegt paa denne Ordning og kunde derfor ikke have noget fcerdelec- mod at overlade Zvorgsmaalet om en faadan Forfatnings Ord ning til et konstituerende Mode. Derimod lagde Tal. storre Vcegt paa Sporgsmcmlet, om

Kirkemodet burde vcere et frivilligt, der skulde vcelgcs af Stiftsmoderne. Uden noermere at indgaa herpaa vilde han dog gjore opmerk som paa. at et frivilligt Mode aldrig vilde faa den Vcegt fom et Mode, fom strev sig fra den Myndighed, som fortiden er den regjerende i Kir ken. Ved et frivilligt Mode vilde man nemlig efter Tal.s Mening alene kunne opnaa en Antydning til en Forfatning, hvormed Kirken kuude vcere tjent; men noget mere end dette vil man vanskelig paa den Vei kunne opnaa. Dernceft forstod Taleren ikke rigtig, hvorle des et flllldant stort Mode, fom det frivillige Kirkemode tcenktes at skulle vcere, skulde kunne komme til at udarbeide et faadant Udkast. Ter maatte vel nedscettes en Komite, som skulde forberede og denne derpcm39 behandles ildet store Msde ; men han var bange for, at man ad den Vei vanskelig vilde komme til noget Resultat, medens man derimod sna rere mlllltte kunne gjsre sig Haab herom, naar man var nogenlunde enig i Hovedsagen om, hvad der krceves til at faa en til Kirkens Tarv og Trang svarende Organisation, og saa overlod Udarbeidelfen af et An dragende herom til en af Stiftkomiteen nedsat Komite. Desuagtet vilde Taleren dog ikke vcegre sig ved at gaa over til Prof. Johnsons Forslag hvis dette skulde have bedre Udsigt til at gaa igjennnem, og For samlingen kanske kunde enes om en saadan Beslutning, og Tale ren vilde derfor henstille til Dirigenten, efterat Spsrgsmaalet, om der overhovedet stal foretages noget, var afgjort og besvaret bekræftende, da at stille hans Forstag ved Siden af Professor Johnsons, for at Forsam lingen kunde afgjsre, hvilket af disfe der skulde lcegges til Grund; paa den Mllllde vilde det vife sig klart, hvorvidt man kunde vente nogen Re konciliation as Meningerne ved at flutte sig til Prof. lohnfons Forslag. Med Hensyn til de opstillede Stemmeretsbetingelser maatte Tal. holde fast paa Bekjendelfen fom faadan Betingelfe. Hvis man ikke gjorde det, blev der organiseret en fremmed Magt inden Kirken. Der var vistnok intet ydre Mcerke paa at vcere en fand Kristen, ikke engang det at pro fetere i Kristi Navn. Men Bekjendelsen var dog Kirkens Mcerke, derfor maatte derkrceves Tilslutning tilden. Derimod havde han intet væsentligt mod, at Ordene ~Brug afKirkens Naademidler" forandredes overensstemmende med det af Dirigenten antydede summariske Forslag, kun vilde han tilfsie, at hvad vi arbeidede for, dog ikke blot var et Arbeide for en ydre Forfatning, men det skulde vcere noget mere, vcere et Vidnesbyrd om, at den Forsamling, der fatter en saadan Beslutning, forstaar og erkjender, hvad Tidens Trang er, et Vidnesbyrd derfor, fom, selv om det ikke for Meblikket skulde lede til det Resultat, vi helst snster, dog vilde have Betydning og Virkning i Fremtiden, den Betydning nemlig, at gjorc vor Kirkes Lemmer oftmcerksom paa, at der er et Samsuud, hvortil de hsre, og at dette Samfund har en Bekjendelse. Et saadant Vidnesbyrd havde mangen Gang vceret af lagt af den lutherske Kirke tilsyneladende uden nogen bestemt Virkning; men det havde dog vakt mange til Eftertanke og bidraget til Bevarelsen af de store og herlige Skatte, som gjennem Reformationens store Verk er bleven vor Kirkes Eie. Selv om der ved vore Forhandlinger ikke skulde opnaaes andet end dette, saa havde han dog det Haab, at der al lerede derved vilde vcere vundet saameget. at vi, naar vi adskiltes, turde sige: Nu kan vi lcegge Sagen i Guds Hacmd. Vi ved, at hvad der her er talt og arbeidet for, det er at styrke og befceste vor evanaelisk lutherfie Landskirke. Efter nogle Bemerkninger af Dirige nte n, der bl. a. udtalte stn Pllastjonnelse af det Ekfempel, Biskop Grimelund havde givet ved at erklcere stg villig til for Enighedens Skyld at gaa med paa Prof. John fons forslag, udtalte refid. Kap. Hersleb Sverdrup at han vilde ogfaa stutte stg til Prof. Johnsons Forslag, der syntes at have Stemningen for sig Heuch havde udtalt sig om, hvorledes det skulde gaa i Fremtiden med Arbeidet for de kirkelige Reformer, og udtalt, at det vilde blive udvendigt at fnst. disse Sporgsmlllll ind paa den politiske Arena, ogSognepresten, der nu som bekjendt ssgte at optrcede som en af Lederne for de politiske Partier i Landet, havde da stillet i Udsigt, at hans Parti skulde opstille de kirkelige Reformer paa sit Program. Skulde det gaa saaledes, som as Heuch antydet, vilde altsaa Presterne udover Landet komme til at gjore sig til Talsmcrnd paa engang for de kirkelige Refor mer og for Hsirepartiets Politil, og det var visfelig Sogneprest Heuchs Forhaabning, at derved stulde Hoirepartiet atter komme til Magten. Skulde det imidlertid blive saa, vilde det da ikke atter vcrre at frygte for, at disse historist konservative Mcend vilde komme til at se tilbage paa sin tidligere Historie for deri at finde et Udgangspunkt for den for andrede Optrcrden, som vilde vcrre nsdvendig paa Grund af de forandrede Forhold, og vilde det da ikke vcrre at frygte for, at de, der kun betrag tede de kirkelige Reformsporgsmaal som politiske Hensigtsmcessighedssporgs maal. vilde finde, at Tidspunktet ilke lcrngere var forhaanden til at gjore noget ved de kirkelige Reformer? Det havde glcrdetTal. at se disse Mcend stutte sig til de kirkelige Reformer, men stulde det kun vcrre paa det Villaar, at man med det samme maatte tage med

Hsirepolitiken, da vilde Taleren udrcmbe: tirneo V3.n3,03 et 6orili tkrsnts». Han troebe. at det vilde blive til den storste Ulykke for vor Kirke, dersom Udviklingen stulde gaa i den Retning, at Kristendommen lg en bestemt politisk Ret ning stulde gaa Hacmd i Hacmd, og da allerstadeligst, om det ssu.de vcrre med den politiske Retning, der er i Minoriteten. Han vilde anse det hsist skadeligt, dersom Fslgen af dette Mode stulde blive den, at de kir keligt interesserede Mcrnd vilde begynde sit Arbeide for kirkelige Reformer paa den Maade, at et bestemt politisk Parti stal ststtes. Skulde Kirkens Sag blive fremmet ved disse Forhandlinger, faa gjaldt det, at der var rent kirkelige Interesser tilstede. Derfor kunde han ikte andet end se med mistcrnkeligt Blik paa dem, som af politiske Grunde havde stuttet sig til Bevcegelsen. Dirigenten havde ikke hsrt Sogneprest Heuchs Foredrag igaar; men han vilde bemerke, at det at granske efter, hvad der kunde vcrre Bevcrggrunden til den og den Talers Optrcrden, saaledes som af sidste Taler gjort, ikke alene var überettiget, men ogsaa uklogt, da det vilde forhindre den snstelige Enighed og Harmoni. Han troede forovrigt, at Sogneprest Heuch aldrig havde ment. at Kristendommen kun stulde vcrre en Ballast under den politiske Virksomhed i Hoireretning. Han fandt overhovedet Bencrvnelsen „Hoire" og „Venstre" i kirkelig Henseende min dre passende, og vilde anmode om, at Forhandlingerne ikke maatte tage en Retning, der kunde fore os ind paa Baner, der laa udenfor ncrrvcr rende Sammenkomst. Taleren foreslog sluttelig fom Intimation til Post 3 i Biskop Grimelunds Forslag solgendei „Stiftsmodet anser det for hsist nodvendigt, at der tilveiebringes en saadan Organisation af Kirken i Retning af Selvstyre, der er forenelig med dens Stilling som Stats kirke, og sikrer den en saadan Indflydelse paa dens Anliggender, at den kan holde borte enhver Foranstaltning, der maatte findes stridende mod dens Vcrsen og sordcervelig for dens Bestaaen, Men ihvorvel Modet finder fig meget tiltalt af det Organisationsforslag, som af Hr. Biskop Grimelund er fremstillet, ser det sig dog ikke istand til at overstue det i41 dets enkelte Dele og anmoder derfor Stiftsmsdet om at indgaa gjennem den norske Regjering" o. s. o. Efter nogle Udtalelser af Kjobmand Oxholm bemcerkede Sogne prest Heuch, at han ikke kunde forståa den Bebreidelfe, der var bleven rettet mod de Prester. der lod sin Optrceden i de kirkelige Re. formsporgsmaal bedomme af deres stsrre eller mindre tillid til Kirkestyrelsen. Det syntes dog temmelig indlysende, at naar han havde Valget mellem to Ting: paa den ene Side at beholde en Til stand, for hvis Mangler han meget vel havde Oie, men hvis Fordele navnlig l opholdende og konserverende Retning han ogsaa tydelig saa og der paa den anden Side tilbsdes ham at saa disse Ulemper fjernede' ved at stutte sig til en Bevægelse, der, efter hvad alle vare enige om let lunde fore til et andet Maal end tilsigtet, - naar han havde Valget imellem dette, saa sagde han, at han ikte vilde gaa ud paa, hvad der forekom ham at vcere farlige Eventyr, men heller holde paa, hvad man har Naar derimod Tilstanden forandredes saaledes, at der kom en Kirkesty relse, til hvis Stabilitet han paa Grund af dens Tilblivelse ikke kunde have den tidligere Tillid, saa sagde han: nu maa det voves, nu er den betimelige Tid kommen. Dette gjaldt dog kun, naar man. som Tal alene under Betingelse af, at Tilslutning til Kirkens Betjendelse opstilles som Stemmeretsoilkaar, snstede et Kirkemode. Tal fastholdt de her foreslaaede Stemmeretsoilkaar som ueftergivelige Belingelser. medens en Organisation i Retnmg af Selvstyre kun stod for ham fom nogel sn ske li g t og han vilde derfor betjcempe enhver Beslutning om en saakaldt Organisation paa andre Stemmeretsbetingelser. Det forekom ham noaet underligt paa en Gang at tale om, at Kirkrn skulde organiferes i Ret- M'. W Paa samme Tid anssre som Argument mod at reeve TMutnmg til Kirkens Bekjendelse. at der er saa mange Lcrgfolk, som ikte kan gisre dette. Forholdt det sig uemlig saa, at der blandt dem, lom burde vcere med at udsoe aktiv Borgerret er marm? snm iff? har tilstrækkelig Kjendstab til Kirkens Bekjende se saa var d ' d be st Bevis for, at denne Kirke aldeles ikte er stikket tl S lvstyre der kunde i .nkes noget stertere V.dnesbyrd om. at et Samfund er umMnt M at st re !g .. lov. Mledes at de tor sige, at de ikte vil bryde paa den Selv om man M ved ai opstille Fordringen om Tilslutning til Kirkens fom '7 at der kom'mer Folk. s!m rn" Viertet hvad Munden bchender. aa vilde dog. naar en faadan Betingelse opstilles, vedkommende Forsamling have de i s n Maat straks ved Begyndelsen at kvaele ethvert Angreb paa Kirkens Bchen e e Se naar Vantroen stormede ind, var d jor nyttige, faaleenge de stod ved Magt; en an- var det. at de kunde blive bortityllede og ikke faa L v "il at - nieren havde med Flid hverken brugt Benævnelsen Hg,« Venstres men sagt, at efter hans Mening fam undtt ike m'k? til en Organisation af Kirke lamsundet ilte komme til at foregaa, forinden disse Sager er blevne kastede ind paa den politiske Arena. Han havde ikke betegnet dette som noget onsteligt. men kun sagt, at det var noget, som lkke stod til atund llM Thi det

var jo en politisk Forsamling, som gav Love. og en as dens Midte udgaaet Regjering, der sanktionerede dem. og det var sorge liq sandt at vort Land er splittet ito politiske Partier. Naar man derfor stal udarbeide et Forstag til en Kirkeforfatning, saa bliver man nodt til at foge at fan Berettigelsen af dette Forstag mdarwdet : Voel aerfolkets Bevidsthed. Dermed havde han felvfolgelig ment. at Venstre mandene vilde arbeide paa sine Venner, ligesom de. der staa paa Hmres Side paa sine. Rigtignok havde Taleren derpaa bemcrrket, at det for ham ' laa noer at tcenke sig. at det Parti, som paa sit Program havde opstillet Bevarelsen af den kristelige Kirke og Skole, nerrmest vilde komme til at tage sig af Sag'N. og det kunde muligt, at disse Udtryk helst burde have vceret undgaaet. Den videre Forhandling udsattes derpaa til Eftermiddagen Kl. o. samtlige indtegnede Talere da frafaldt Ordet, blev Sagen optaget til Votering med det Udfald, at ved alternativ Votering mellem Bistop Grimelunds og Prof. Johnsons Forslag blev det sidstnævnte orelobig biMdt med overveiende Pluralitet. Derefter sattes et under Votering i fine enkelte Paragrafer. Et Forstag af Sogneprest Sch'nhey e til 3 1 om. at „Selvstyre" stnlde gaa ud. sorkmtedes. Ved Z 2 rede Prof lohn fo n. at han intet vcesentligt knnde have at indvande mod a Ordene .Brug af Kirkens Naadenudler" gik ud. da det maatte at ligge i ..Tilstntntng til dens Bekjendelse". sogneprest H euch onst ie dog Bestemmelsen beholdt, hvilket ved «"ermg bip tes Sog neprest Sch io r n forestog, at i tz 6 Oddene .paa ssulde udgaa. Hans Forstag forkastedes. Tilstdst bipldtes lohnsonv For. "" Hek sor Stiftet ved det fore staaende Kirkemode havde saadant Udsald Reprcrsentanter- Prester i Kirkens Tjeneste : 1) Sognepr. Schwrn 108. 2) Bistop Esfendrop 107, 3) Sognepr, Sven Brun 107. 4) Pastor Klavenefs 96, 5) Sognepr. Heuch 93, Te ovrige^ 6) Fhv. Bistop Grimelund 108. 7) Profesfor Johnson 108. 8) Justitiarius Broch 107. 9) Gaardbruger Andreas Berger. Eidsvold 100, 10) Gaardbruger Ol'tby. Skedsmo 96. 11) Kirkefanger Presthus. Eidstog 96. 1") Do. Poulsen. Sorum 96. 13) Gdbr. Haakon Opsata. Aal i Hallingdal 90. 14) Kaptain Winsnes 89. 15) Landhandler Eriksen. Vikersund, 78.43 Suppleanter: Prester i Tjenesten: 1) Pastor Andreas Hansen 109, efter Lodtroekning med 2) Sogneprest Fcerden, Rsken 109, 3) Sogneprest Knudsen, Eker 104, De svrige: Il Kirkesanger Berg, Hedrum 108, 2j Stationsmester Jensen, Strsmmen 106, 3) Fuldmægtig Michelsen, Fredriksstad 103. 4) Gaardbruger Lerberg. Nannestad 100, 5) Prosessor Bugge 92. 6) Lcerer Evindvig 91 St. Pc,', Forespørgsel af Dirigenten fremgik det, at Stemningen samlingen var for, at Kirtemsdet skulde afholdes i Iste Halvdel tober n. A. i For as Ok- Til Kristiania Stiftsmsde var solgt 296 Adgangstegn, hvoraf 163 til udenbys og 133 til indenbys Medlemmer. Af de fsrfte var 90 Prester, af de sidste 44.

Digitaliserad av Projekt Runeberg och publicerad på
http://runeberg.org/gakirkeorg/.

Konverterad till .pdf, .epub, .mobi och .txt av Arkivkopia och publicerad på
https://arkivkopia.se/sak/runeberg-gakirkeorg.

Filen skapad 2018-12-17 12:25:42.175159